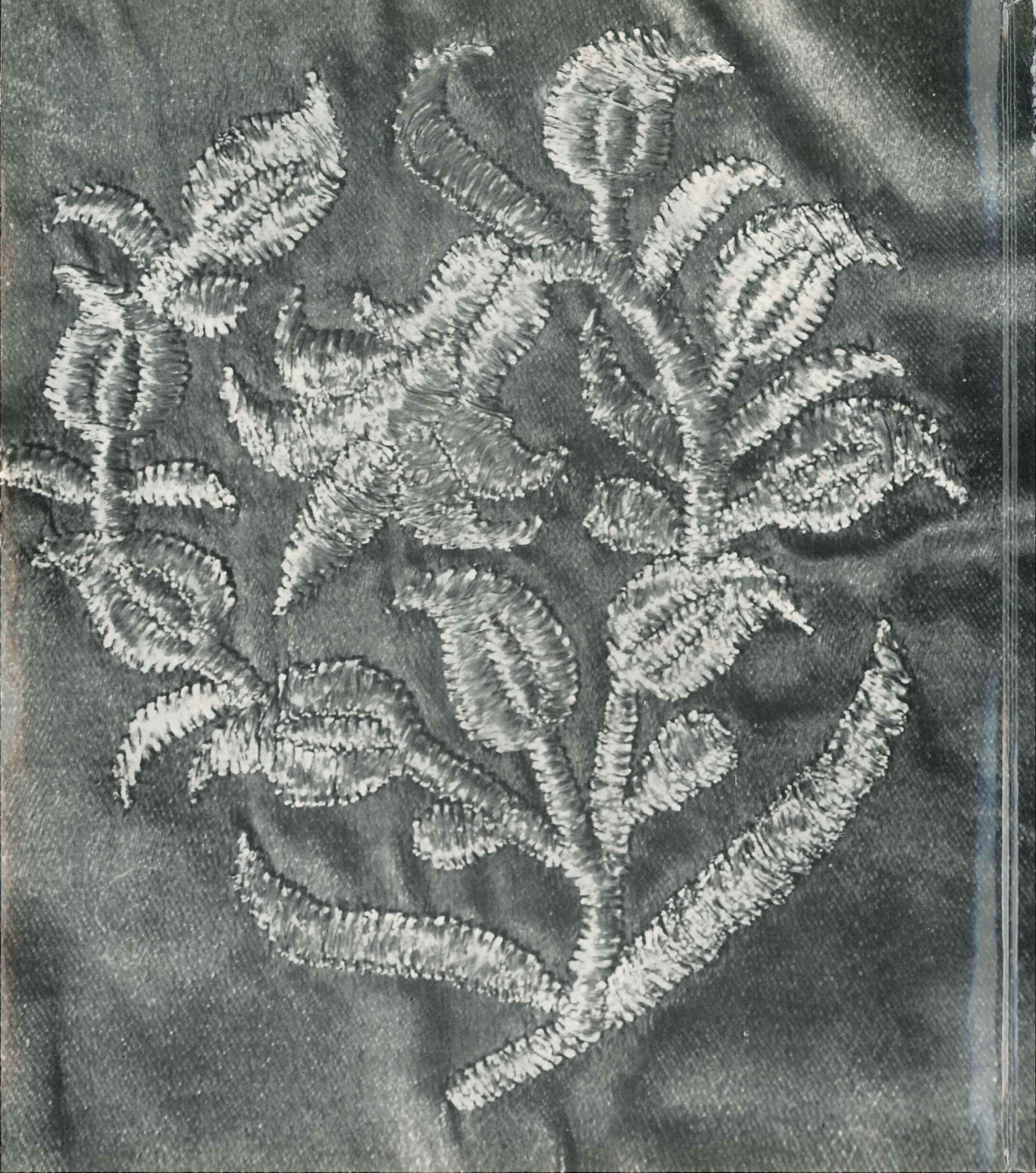

BRODERIA ARTISTICĂ LA SÎRBI

**BRODERIA ARTISTICĂ
LA SÎRBI**

**1973
BUCUREȘTI**

MUZEUL DE ARTĂ AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
MUZEUL DE ARTĂ APLICATĂ DIN BELGRAD JUGOSLAVIA

BRODERIA ARTISTICĂ LA SÎRBI

SECOLUL AL XIV-LEA — SECOLUL
AL XIX-LEA

DOBRILA STOJANOVICI

BUCUREȘTI — 1973

**ORGANIZATORII EXPOZIȚIEI
MUZEUL DE ARTĂ APLICATĂ, BELGRAD
MUZEUL DE ARTĂ AL REPUBLICII
SOCIALISTE ROMÂNIA, BUCUREȘTI**

**COMISARUL EXPOZIȚIEI:
DOBRILA STOJANOVICI**

**REDACTORI:
RUZA DRECUN
ZAGORKA JANC
JEVTA JEVTOVICI**

**FOTOGRAFII:
RADOMIR ŽIVKOVICI
BRANIBOR DEBELJKOVICI**

**TRADUCERE:
ZORA LUBURIC**

**MUZEJ PRIMENJENE UMETNOSTI
BIBLIOTEKA
Br. inv. _____**

**REDACTOR: DORANA COȘOVEANU
MACHETĂ GRAFICĂ: GHEORGHE MATEI**

Arta, manifestare elevată a spiritului uman, constituie în relațiile dintre popoare un mesaj de prietenie și pace. Un astfel de mesaj este și expoziția "Broderia artistică la sîrbi" organizată de Muzeul de artă decorativă din Belgrad, cuprinzînd cele mai importante lucrări din acest domeniu. Arta broderiei, de veche tradiție atît la poporul român cît și la cel sîrb, prezintă similitudini de concepție, stil și tehnică, fiind în acelaș timp un gen de artă în care ambele popoare au creat exemplare de o rară frumusețe. Programul de colaborare dintre Muzeul de artă decorativă din Belgrad și Muzeul de artă al R. S. România, program fondat pe ideea unei contribuții comune la recunoașterea reciprocă a valorilor artistice aparținînd celor două popoare, a înlesnit — printre alte manifestări — organizarea expoziției "Costumul de curte în Țările Române (sec. XIV—XVIII)" la Belgrad, în anul 1969 și a expoziției "Broderia artistică la sîrbi (sec. XIV—XIX)" la București. Catalogul ce însoțește expoziția, conține o seamă de date prețioase pentru studiul valoroaselor piese expuse, îndreptățindu-ne să aducem mulțumiri sincere autorilor și organizatorilor acestei acțiuni.

MARIA BĂDULESCU
Director adjunct de specialitate

VECHI BRODERII ALE POPORULUI SÎRB ÎNCEPÎND DIN SECOLUL AL XIV-LEA PÎNĂ LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

Importantă ramură a artelor aplicate, broderia căreia poporul sîrb i-a acordat o atenție deosebită, constituie o mărturie reprezentativă a moștenirii noastre culturale. Ea reflectă concepția artistică și nivelul diferitelor epoci istorice.

Serbia, țară bogată în minerale, mai ales în aur și argint, fapt atestat și de călătorii din secolul al XIV-lea, oferea o bază materială favorabilă pentru dezvoltarea artelor care foloseau materialele prețioase cum a fost, între altele, broderia medievală. Din documentele scrise aflăm că primele ateliere meșteșugărești și de artă se înființează pe lângă curțile domnești, încă din secolul al XIII-lea. Astfel, la curtea regelui Dragutin, la Dobreț pe râul Sava, nu departe de Belgrad, se cos între altele, și odăjdii de mare preț. Documentele și operele literare menționează uneori piese de îmbrăcăminte sau obiecte ce înfrumusețau interioarele și care sînt foarte des reprezentate în pictura murală (fresce). Din păcate, multe dintre aceste obiecte au dispărut, fie datorită naturii fragile a materialelor, fie ca urmare a situației create prin pierderea independenței Serbiei, pe la mijlocul veacului al XV-lea. Într-o măsură mai mare s-au păstrat broderiile

cu caracter religios; putem urmări evoluția lor pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Expoziția prezintă în general opere de acest gen. Grija deosebită de-a lungul secolelor, pentru asemenea opere, se explică prin respectul pe care poporul l-a avut față de ele fiind vorba de obiecte de mare valoare legate de personalități ale trecutului sau de religie.

Acestea au fost păstrate în tezaurele mînaștrești, fapt atestat de documente încă din secolul al XIII-lea. O parte dintre ele se află astăzi în muzee, majoritatea la Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad. Foarte rare sînt operele care se păstrează în locurile unde au fost lucrate. Faptul se explică prin destinul istoric al poporului sîrb, adesea nevoit să migreze dintr-un loc într-altul. În cursul acestor mutații, mare parte din operele de artă s-au pierdut sau au fost distruse.

Astfel în 1388 multe din operele de artă ale mănăstirii Gracianîța au fost distruse de către turci. Din această cauză, în timpul dominației otomane, operele artistice au fost mutate în mănăstiri fortificate pentru a fi ocrotite de invadatori.

Cea mai mare deplasare de opere de artă s-a produs în timpul Mării Migrațiuni a Sîrbilor, de sub conducerea patriarhului Arsenie Cearnoievici III, în anul 1690. Majoritatea broderiilor au fost duse atunci în regiunile din nord, între Sava și Dunăre, mai ales în mănăstirile din Srem (departe de locul unde fuseseră lucrate).

După cel de al II-lea război mondial, ele au fost în general concentrate la Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe de la Belgrad.

Consultînd documente, începînd din secolul al XII-lea, se constată că principii, nobilimea și preoșimea dăruiesc mănăstirilor diferite opere de artă, de care acestea aveau nevoie pentru slujbele religioase, ca și pentru decorarea bisericilor. Printre aceste obiecte sînt pomenite adesea și broderiile. Ele au fost trimise în dar și unor biserici de peste hotare, ca de pildă la Athos (Bizanț), în Italia de sud și începînd din secolul al XIII-lea, în timpul regelui Dragutin, în Rusia. În același timp, mănăstirile din Serbia primesc daruri din Bizanț, din Orientul Apropiat și din Occident.

Există documente scrise care atestă că s-au trimis daruri mănăstirilor sîrbești și în timpul dominației otomane; unele din aceste opere au fost lucrate în Țările Românești — Muntenia și Moldova — mai ales în secolul al XVI-lea, cu toate că relațiile între cele două popoare existau încă din secolul al XIV-lea. Numeroase opere de artă și mai ales broderii religioase datează din secolul al XVI-lea, din vremea domniei lui Neagoe Basarab, fapt atestat și de broderiile lucrate în Țările

Românești, datorite bisericilor și mănăstirilor sîrbești. În același secol, țarul rus Ivan Vasilievici cel Groaznic, a dăruit un prețios vâl de tîmplă («catapeteasmă») mănăstirii sîrbești Hilendar, unde piesa se află și astăzi. Un mare număr de broderii de origine rusească, mai ales ucrainiană, datînd din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, se păstrează în mănăstirile sîrbești ca și în muzee, ceea ce dovedește strînsele relații dintre popoarele sîrb și rus de-a lungul secolelor.

Importanța broderiilor, pentru cultura și arta sîrbească este confirmată și decît cercetătorii străini, care au călătorit prin Serbia. Vom cita ca exemple pe M. Valtrovici și N. P. Kondakov. Este interesant de menționat faptul că unele din aceste broderii, creații ale poporului sîrb, au fost prezentate publicului încă din anul 1884, la expoziția din Budapesta, în vremea cînd unele ținuturi sîrbești făceau încă parte din Imperiul Austro-Ungar.

Acum zece ani Muzeul de artă aplicată din Belgrad a organizat, o interesantă expoziție avînd drept temă: «Broderia artistică cu caracter religioas a poporului sîrb».

Expoziția de față prezintă piesele cele mai importante din acest domeniu, urmărind dezvoltarea lor istorico-stilistică din secolul al XIV-lea și pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea. În afară de piesele strict legate de biserică, sînt expuse și piese cu caracter laic, pe care le putem urmări abia de la sfîrșitul secolului al XVII-lea. Ele păstrează însă tradițiile acestui vechi gen artistic, care s-au transmis și unor piese de costum purtate de populația din sate și orașe ca și unor

piese destinate decorației interioarelor. Îmbrăcămintea orășenească, croită după modele orientale, este adesea împodobită cu motive decorative specifice artei orientale, îmbinate cu motive inspirate de moda occidentală din secolul al XIX-lea. Broderia lucrată pe piele are aceleași caracteristici.

Majoritatea pieselor păstrate, legate de cult și de decorația bisericilor prezintă compoziții cu teme religioase. Tematica fiecărei broderii liturgice este direct legată de destinația ei, artiștii urmărind totdeauna această regulă. Adesea meșterii au realizat adevărate capodopere, cu toate posibilitățile reduse de care dispuneau, în privința materialelor și a tehnicii de realizare. Din această cauză s-a creat probabil un termen special pentru artiștii care brodau — «acupictori» — termen pe care-l întâlnim și în documentele din arhivele orașului Dubrovnik.

Marea majoritate a broderiilor este lipsită de inscripții, fapt ce îngreunează datarea lor exactă. Singurele elemente care permit datarea lor sînt caracterele stilistice și tehnice ale pieselor, prin analogie cu alte obiecte datate. Broderiile sînt lucrate pe mătase colorată, de cele mai multe ori roșie, în toate gamele ei. Alte culori apar foarte rar.

Începînd cu secolul al XVI-lea se brodează pe catifea, care se folosește cu precumpănire în secolele XVIII și XIX. În secolul al XIX-lea se brodează și pe postav. Obiectele brodate sînt căptușite cu mătase, in, bumbac, de obicei de o singură culoare și mai rar cu desen. Se brodează cu fir de argint și de aur. În secolul al XVI-lea se folosește și fir de mătase

galbenă sau chiar de altă culoare. Cu firele de metal se lucrează peste o broderie de fond, executată cu fir de mătase, de bumbac sau de in. Începînd din al XVIII-lea secol această broderie de fond a fost înlocuită cu un suport de piele sau chiar de hîrtie. Firul metalic cu care se brodează nu traversează țesătura, el este fixat cu un fir de mătase, în punctul înapoia acului.

Sîrbii folosesc diferite maniere de a fixa firul metalic pe fond, structura compoziției avînd întotdeauna caracter geometric. Detaliile sînt lucrate cu fir metalic mai gros, iar figurile și mîinile numai cu fire de mătase de culoare naturală.

În cursul secolului al XVI-lea, trăsăturile figurilor se execută cu fir de culoare neagră. În secolul al XVIII-lea se folosește o gamă bogată de culori, în mai multe nuanțe. În aceeași vreme firul de aur se folosește în chip excesiv. Se mai întrebuițează pentru a accentua strălucirea pieselor, plăcuțe metalice și paiete, mărgelile de sticlă și corali. Ornamentarea cu perle apare pe exemplare timpurii, mai ales în chenare.

Încă din secolul al XVII-lea, bucăți de mătase, vor înlocui, treptat, broderia. Uneori se brodează numai contururile feței. În secolul al XIX-lea se folosesc și broderii aplicate pe țesături.

Începînd din secolul al XVIII-lea, chipuriile nu mai sînt brodate ci pictate în ulei; pictura în tempera s-a folosit mult mai devreme, încă din secolul al XIV-lea (icoana din sec. XIV păstrată la Muzeul de artă aplicată din Belgrad).

După caracterele ei artistice, broderia veche sîrbească, luată în ansamblu, poate fi împărțită în cîteva grupuri, care cronologic și stilistic se încadrează în perioadele istorice de mare cotitură pentru poporul sîrb.

Dintr-un prim grup fac parte piesele din perioada de ascensiune a statului sîrbesc medieval și de maxima sa înflorire, pînă la pierderea independenței naționale, pe la mijlocul secolului al XV-lea.

Un al doilea grup îl formează piesele lucrate în timpul dominației otomane, pînă la sfîrșitul secolului al XVII-lea.

Cel de al treilea grup cuprinde broderiile lucrate în cursul secolelor XVIII și XIX, atît în regiunile nou locuite de sîrbi și care se aflau sub dominația Austriei, cît și în regiunile autohtone aflate sub Turci, iar în secolul al XIX-lea în Serbia răsculaților.

Broderia artistică apărută în prima perioadă este legată prin concepție și unele elemente caracteristice de arta bizantină. Se poate spune că aceste piese sînt cele mai reprezentative și mai reușite ale genului. Unele dintre ele se află în țările vecine, ca și în alte țări. Valoarea lor artistică și tehnică este remarcabilă, demnă de nivelul altor monumente de artă ale Serbiei medievale. Cea mai importantă broderie din această perioadă este epitaful care datează de la începutul secolului al XIV-lea și se presupune că ar fi aparținut regelui Milutin. El se caracterizează printr-o compoziție originală. Merită menționat și un alt epitaf reprezentativ lucrat în secolul al XIV-lea și care se păstrează la mănăstirea Studenița. Acesta se aseamănă cu un al

treilea epitaf sîrbesc ce se păstrează la mănăstirea Putna, din Moldova și care se datorează monahei Efimia, soția despotului Uglieșa, mort într-o bătălie pe râul Marița, în anul 1371. O pereche de mînecuțe liturgice care se află la Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad se caracterizează prin precizia desenului și finețea execuției. Prin compoziție și desen ele se înrudesesc cu picturile sîrbești ale «Școlii morave» de la începutul secolului al XV-lea. Acestei perioade îi este caracteristică și decorația foarte originală a acoperămîntului de cap al cneazului Lazăr, din 1402, al cărui ornamentație reprezintă frumoase cuvinte de laudă adresate cneazului. Textul aparține aceleiași călugărițe Efimia și este socotit a fi una dintre cele mai reușite creații literare ale vechii literaturi sîrbești, dedicată cneazului care a condus poporul sîrbesc în lupta tragică de la Kosovo din anul 1389.

Donatorii de broderii din această perioadă sînt principii și demnitarii societății feudale. Judecînd după nivelul înalt al compozițiilor, ele au fost executate după schițe ale artistului. La executarea lor au participat nu numai reprezentantele aristocrației, ci și fetele sărace care învățau această artă la curțile domnești, fapt menționat în documentele de pe la mijlocul secolului al XIII-lea, din timpul domniei lui Uroș I Nemanici. Această formă de exprimare artistică a fost cultivată și în mănăstiri, alături de alte genuri ale artelor somptuoase.

În timpul dominației otomane, mănăstirile rămîn centre de cultură, și de artă. Aci se

lucrează acum broderiile, deoarece, în timpul dominației otomane dispăruseră principii și marii feudali care sprijiniseră realizarea lucrărilor de artă. Acum se ridică ctitori din rîndurile demnitarilor bisericii și uneori chiar din mijlocul poporului. Donatorii broderiilor sînt adeseori grupuri de oameni, aparținînd unei sau mai multor familii, cum este cazul epitrahilului de la mănăstirea Deciani (secolul al XVI-lea), sau al aerului de la mănăstirea Hopovo (secolul al XVII-lea).

Broderiile din această perioadă sînt create sub influența călugărilor de la muntele Athos sau a meșterilor din Italia și Creta. Unele piese vădesc lipsa de cunoștințe artistice, compensate însă de farmecul creației, naivității și prospețimii populare. Printre obiectele de cea mai înaltă calitate, din perioada post-bizantină, se numără vâlul de tîmplă al călugăriței Agnia, (secolul al XVI-lea) care se află la mănăstirea Racia, de pe rîul Drina (în secolul al XVII-lea a fost dusă la mănăstirea Beocin din Srem). Tot atît de reprezentativ este și omoforul din aceeași perioadă care se păstrează în Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Alte piese din aceeași perioadă, cum este de pildă epitrahilul de la mînăstirea Studenița sînt caracteristice pentru naivitatea și stîngăcia desenului.

În această vreme broderiile liturgice sînt decorate cu elemente vegetale utilizate și uneori comportă inscripții religioase. Astfel, este de pildă, mitra aflată la Mitropolia din Belgrad, dar al unei Cantacuzine, din familia Brancovici (mijlocul secolului al XV-lea), care

este împodobită cu viță de vie și cu elemente de influență islamică (frunza stilizată de palmier).

Printre cele mai reușite opere cu decorație vegetal-florală de inspirație musulmană, se numără și procovul de la mănăstirea Studenița, din secolul al XV-lea. Un felon din secolul al XVII-lea, care se păstrează în Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad, prezintă ornamente similare, stilizarea florilor amintind de țesăturile orientale, influențate, la rîndul lor, de arta chineză. Pe de altă parte, decorația comportînd exclusiv frunza de acant, vădește o incontestabilă influență a renașterii apusene. Tehnica însăși este cea a broderiei occidentale (mitra executată în secolul al XVI-lea pentru mitropolitul Longhin al Belgradului). Decorația epitafelor de la Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad, executate probabil spre sfîrșitul secolului al XVII-lea, amintește de asemenea de țesăturile persane.

Sfîrșitului secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea le aparțin broderiile foarte fine de pe ștergarul din Karlovți (se află acum la Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad) și care au fost folosite la împărtașanie, după cum o arată inscripția brodată. Aceiași indicație o găsim și pe fragmentul unui alt ștergar care se păstrează la Muzeul de artă aplicată din Belgrad. Ambele au același motiv ornamental — o floare stilizată așezată alternativ în rînduri orizontale, ceea ce corespunde spiritului țesăturilor orientale, mai ales persane, din secolul al XVII-lea. Unele dintre broderiile

liturgice de la sfârșitul secolului al XVII-lea comportă elemente decorative levantine, cu variante de stil baroc, ceea ce pare să indice prezența preoțimii greco-fanariote în Serbia asuprită.

Cu ajutorul broderiilor din veacul al XVIII-lea și de mai târziu, putem urmări influența stilurilor occidentale, începînd cu barocul-mai ales cu faza lui finală, rococoul — neoclasicul ș.a., care se succed în cursul celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea. Aceste influențe ajung în Serbia, fie direct din Austria, fapt atestat de inscripțiile de pe broderii, fie prin intermediul Rusiei, care în timpul acela oferea în dar înaltului cler sau mănăstirilor numeroase obiecte de artă printre care și broderii, păstrate în aproape toate tezaurile din Serbia. Pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, cunoscutul pictor și grafician sîrb, Hristofor Jefarovici, pune semnătura sa pe numeroase broderii de înaltă calitate artistică, dintre care în Serbia se află doar un singur epitrahil. Majoritatea excelentelor opere din domeniul broderiei, cu efecte coloristice splendide și compoziții în stil baroc, se află în păstrarea Muzeului de artă din București. În muzeele sîrbești se află și un mare număr de broderii (epitafe) realizate în spiritul tradițional, în care se regăsesc însă și elemente de iconografie occidentală. Ornamente tipice clasicismului timpuriu, se pot vedea pe chenarele nabadernițelor aflate la Muzeul de artă aplicată din Belgrad. O fază mai târzie este atestată de cîteva broderii păstrate la Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe de la Belgrad. Broderia cu perle e caracteristică

mai ales pentru epoca Biedermayer și apare îndeosebi pe piesele cu caracter laic și mai rar pe broderiile destinate cultului. Trăsături ale diferitelor stiluri artistice se regăsesc în general pe broderiile destinate orașenilor, dar cîteodată apar și pe obiecte de uz liturgic. Pe lîngă influența occidentală în broderiile din secolele XVIII și XIX, apare evidentă și influența Orientului, mai ales a Turciei și a Persiei, atît în elementele decorative cît și în tehnica materialul ales. Aceasta se poate vedea la cîteva din ștergarele expuse. La piesele destinate bisericii, influența orientului este mai puțin sensibilă.

Piesele de îmbrăcăminte confecționate în decursul secolului al XIX-lea, dintre care unele depășesc cu mult nivelul meșteșugăresc, sînt lucrate în majoritatea cazurilor cu broderii în fir de aur, folosindu-se tehnica tradițională și materiale speciale. Acest gen de broderie este caracteristică îmbrăcămînții burgheziei, din orașele Serbiei secolului al XIX-lea. În unele regiuni din sudul Serbiei și la Kosovo, el s-a menținut pînă în zilele noastre. Acest port este de tip oriental și ornamentele sînt și ele aproape exilusiv de origină orientală. Meșterilor care le executau li se comandau mai rar piese de uz bisericesc, totuși s-au păstrat și cîteva din această categorie. Foarte rar, pe piesele lucrate de ei, descoperim și cîte un element ornamental preluat din Occident. Aceiași meșteșugari trebuie să fi lucrat și piesele portului orașenesc, chiar în perioada cînd îmbrăcămîntea femeilor se schimbă apropiindu-se de cea occidentală (mijlocul secolului al XIX-lea).

S-au păstrat astfel piese specifice portului feminin orășenesc sîrbesc și într-o oarecare măsură a portului grecesc din cursul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Broderia cu fir de aur e obligatorie pe hăinuța scurtă numită « libade ». Acești meșteri lucrează și diferite alte obiecte destinate decorației interioarelor și echipamentelor pentru cai, la executarea cărora se acordă o atenție deosebită. Li se aseamănă șelarii care brodează pe piele și execută adesea cartu-

șiere și sileafe pentru luptătorii răscoalelor din Serbia.

În sfîrșit, am dori să subliniem faptul că prin prezența expoziției am încercat să prezentăm cît mai clar creația poporului sîrb, în decursul cîtorva secole, într-un domeniu artistic în care s-au obținut rezultate remarcabile, după cum o dovedesc exponatele prezentate. Să nu uităm faptul că ele provin din regiunile care au suferit foarte mult de-a lungul secolelor, astfel încît o mare parte dintre ele au dispărut sau au fost distruse.

SECOLUL XIV-MIJLOCUL SECOLULUI XV

1. EPITAF

Începutul secolului XIV

Se presupune că a aparținut regelui Milutin.

În centrul lui se află Christ. De-o parte și de alta a nimbului câte doi serafimi, și mai jos pe fiecare parte câte trei îngeri în zbor. Fondul e brodat cu motive crucifere. În partea de jos a inscripției în limba slavonă, care pomenește numele lui Milutin Uroș. Chenarul epitafului e împodobit cu cercuri împletite cu cruci și semipalmete. E cusut pe catifea persană de sec. XVI. Broderia executată pe mătase de culoare roșu închis, cu fir de argint, de aur și cu mătase colorată. Se afla cândva la mănăstirea Kruședol.

Dimensiuni: 210×132 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

P. Johnstone, Byzantine tradition in church embroidery, London, 1967, p. 117—118, fotogr. 94.

B. Radoicovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sârbi — Evul Mediu, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969, p. 114.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sârbe, Belgrad, 1969, vol. VII, p. 7.

M. Ciorovici — Liubinkovici, D. Miloșevici, M. Tatici-Djurici, Arta Medievală din Serbia, Belgrad, 1969, p. 72.

2. EPITAF

A doua jumătate a secolului XIV

Donator: Antonie din Heracleea.

În centru se află corpul neînsuflăit al lui Christos, în colțuri îngeri cu ripide, iar deasupra un înger în zbor. În partea de jos a epitafului e brodată o inscripție în limba greacă care menționează numele donatorului. Chenarul format din cercuri împletite cu cruci și svastici; între ele motive vegetale stilizate. Epitaful e brodat pe mătase de culoare roșu închis,

cu fir de aur, de argint și cu fir de mătase colorată. Dimensiuni: 126×76 cm.

Din tezaurul mănăstirii Studenița.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959, p. 42, fotogr. 2

M. Sakota, Tezaurul mănăstirilor din Serbia, Belgrad, 1966, pag. 16, fotogr. 2

Serbia de pe Morava, Oameni și fapte, Krușevaț 1971, p. 46.

3. MAICA DOMNULUI CU PRUNCUL

Secolul al XIV-lea

În centru: Maica Domnului cu Pruncul, pe brațul drept, (Eleusa), în colțurile de sus inscripții în limba greacă. Chenarul e împodobit cu motivul viței de vie și al palmetei. În colțuri medalioane, deteriorate. Broderia se înrudește cu cea care-l reprezintă pe Sf. Silvestru, păstrată la Muzeul rus din Leningrad, (nr. inventar. 216) și care datează din sec. XV—XVI. E brodată pe pînză de in cu fir de argint și mătase colorată. Figura e pictată cu tempera.

Dimensiuni: 28,5×21,5 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Icoană brodată din sec. XIV, Muzeul de Artă aplicată din Belgrad, 1962, p. 25—36, fotogr. 1—4.

B. Radoicovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la Sârbi — Evul Mediu, Biserica ortodoxă sîrbă, 1219—1969, p. 115.

M. Ciorovici, D. Miloșevici, M. Tatici-Djurici, Arta medievală din Serbia, Belgrad, 1969, pag. 72. Ghidul Muzeului de artă aplicată, Belgrad, 1970, p. 40—41.

4. PROCOV PENTRU MOAȘTELE CNEAZULUI LAZAR

Anul 1402

Darul Efimiei, văduvei despotului Iovan Uglieșa.

În partea centrală se află un text în slavonă veche care conține laude la adresa cneazului Lazar. Se pomenește și numele călugăriei Efmia. Chenarul ornamentat cu motive de viță de vie. E brodat pe atlas roșu cu fir de argint și de aur.

Se află la mănăstirea Ravanița-Vrdnik.

Dimensiuni: 99×69 cm.

Muzeul Bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIX, Belgrad, 1959, p. 44, fotogr. 3 P. Johnstone, Byzantine tradition in church embroidery, London, 1967, pag. 59, fotogr. 78

B. Radoikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la Sârbi — Evul Mediu, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969, pag. 115.

S. Dușanici, Muzeul Bisericii ortodoxe sârbe, Belgrad, 1969, fotogr. 5. Serbia de pe Morava, Oameni și fapte, Krușevaț, 1971, pag. 47.

5. EPITRAHIL

Sfîrșitul secolului XIV — începutul secolului XV Descoperit în mormîntul mitropolitului Raškăi, în biserica Sf. Petru, lângă Novi Pazar.

Împărțit în mai multe registre. În partea superioară se află figura lui Christos.

Urmează registrele cuprinzînd figurile Maicii Domnului și a Sf. Ioan, Ion Chrisostomul și Vasile cel Mare, Grigore Diaconul și Sf. Nicolae, despărțite între ele de medalioane ce cuprind cruci, ornamente geometrice și florale.

E brodat pe mătase de culoare roșu închis, cu fir de aur, argint și mătase.

Dimensiuni: 150×25 cm.

Muzeul Național, Belgrad.

Bibliografie: M. Ciorovici-Liubinkovici, D. Miloșevici, M. Tatici-Djurici, Arta medievală din Serbia, Belgrad, 1969, pag. 73. Serbia de pe Morava, Oameni și fapte, Krușevaț, 1971, p. 4.

6. EPITRAHIL

Mijlocul secolului al XV-lea

În partea de sus, într-un cadru dreptunghiular se află busturile arhanghelilor Mihail și Gavril. Dede-subt se află Maica Domnului și Sf. Ioan. În arcade semicirculare, apostolii Petru și Pavel, apoi în ordine Sf. Vasile cel Mare și Ion Gură-de-Aur, Grigore Diaconul și Sf. Nicolae, Ion Diaconul și Atanasie cel Mare. Decorul format din cercuri cu cruci, împletituri și palmete.

Brodât pe mătase de culoare roșu închis, cu fir de argint de aur și cu fir de mătase colorată.

Dimensiuni: 128×26,5 cm.

Din tezaurul Patriarhiei din Peci.

Bibliografie: Tezaurul Patriarhiei din Peci, Pîriștina, 1957, pag. 13—14.

D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959, pag. 50, fotogr. 8—9. M. Sakota, Tezaură mănăstirești din Serbia, Belgrad, 1966, pag. 26, fotogr. 68—69. Radoikovici, Arta aplicată a Serbiei de pe Morava, Belgrad, 1972, pag. 202, fotogr. 15.

7. MÎNECUȚE

Începutul secolului al XV-lea

Pe una din ele e reprezentată împărtășania apostolilor cu vin, iar pe cealaltă împărtășania cu pâine. Pe fiecare mînecuță sînt reprezentați cîte șase apostoli. Chenarul format dintr-o împletitură de frunze, în centru cu o rozetă alungită. Inscriptiile în limba greacă.

Broderia pe mătase de culoare roșu închis, cu fir de aur, de argint, de mătase colorată și cu perle. S-au aflat la mănăstirea Kruședol.

Dimensiuni: partea de sus: 28 cm.

partea de jos: 40 cm.

înălțimea: 18 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959, pag. 45, fotogr. 4 B. Radoikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sârbi — Evul Mediu, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969, pag. 115. S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sârbe, Belgrad, 1969, fotogr. 9

M. Ciorovici-Liubinkovici, D. Miloșevici, M. Tatici-Djurici, Arta medievală din Serbia, Belgrad, 1969, pag. 73.

B. Radoikovici, Arta aplicată din Serbia de pe Morava, Belgrad, 1972, pag. 202, fotogr. 30.

8. MÎNECUȚE

Începutul secolului al XV-lea

Pe una din ele e reprezentată împărtășania apostolilor cu vin, pe cealalta cu pâine. Pe fiecare sînt reprezentați cîte șase apostoli. Inscriptiile din chenar și de pe fond sînt în limba greacă.

Broderia de mătase de culoare roșu închis, cu fir de argint, de aur, fir de mătase și cu perle.

Se aflau la mănăstirea Kruședol.

Dimensiuni: partea de sus: 28 cm.

partea de jos: 40 cm.

înălțimea: 20 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV—XIX, Belgrad, 1959, pag. 45 B. Radoikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sârbi — Evul Mediu, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sârbe, Belgrad, 1969.
B. Radoikovici, Arta aplicată în Serbia de pe Morava, Belgrad, 1972, pag. 202

9. NABEDRENIȚĂ

Secolul al XV-lea, prima jumătate
Reprezintă tema Coborîrea la Limbi; Adam și Eva cu grupul celor drepți, în dreapta Sf. Ioan și regii Solomon și David. Inscriptiile sînt în limba greacă. Dimensiuni: 36×30 cm.
Muzeul Național din Belgrad.
Bibliografie: M. Ciorovici-Liubinkovici, D. Miloșevici, M. Tatici-Djurici, Arta medievală din Serbia, Belgrad, 1969, pag. 73—74.

A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XV-LEA — SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XVII-LEA

10. EPITAF

Anul 1567
Darul voevodului moldovean Alexandru Lăpușneanu, al soției și copiilor lui către mănăstirea Mileșevo.
Reprezintă scena Plîngerii.
În colțuri evangheliștii. Un prim chenar cu text în limba slavonă pomenește numele donatorilor, după care urmează un al doilea chenar ornamentat cu cruci și rozete în formă de stele, între ele frunze de acant.
Epitaful a fost reînnoit de Fecioara Ana, în 1801, la Osijek.
Broderia executată cu fir de aur, de argint și cu fir de mătase colorată. Au fost folosite boabe de perle, plăcuțe din metal și pietre semi-prețioase. Epitaful a fost adus la mănăstirea Pakra din mănăstirea Mileșevo. Dimensiuni: 178×138 cm.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959, pag. 49

11. EPITAF (NETERMINAT)

Anul 1597
Opera lui Longhin pentru episcopul Iosif din Studenița.
Reprezintă tema Plîngerii. Lîngă Christos: Maica Domnului, Iosif, Ion Diaconul și Nicodim. Deasupra lor îngeri în zbor și o inscripție în limba slavonă. Sub scena centrală se află heruvimi și serafimi, iar mai jos o altă inscripție menționînd numele comanditarului, al meșterului și anul execuției, în colțuri

simbolurile evangheliștilor. Chenarul ornamentat cu palmete. Executat din pînză de înădită, pictat cu brun închis, roșu, ocră și verde.
Dimensiuni: 128×88 cm.

Din tezaurul patriarhiei din Peci.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959, pag. 49
M. Sakota, Tezaurul mănăstirești din Serbia, Belgrad, 1966, pag. 25.

12. AER

Secolul al XVII-lea
În centrul aerului e brodată o cruce cu criptograme și suliți, simbolul Golgotei; pe brațele crucii rozete; deasupra crucii brodate inițialele I.N.C.I., iar între brațe inițiale IS HS NI KA P B MA RB PP PP. Broderie pe atlas de culoare roz decolorat, cu fir de argint și mătase colorată. Pe margine e cusut damasc galben. Pe partea de jos doi ciucuri.
S-a aflat la mănăstirea Beocin.
Dimensiuni: 61×64 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

13. AER

Secolul al XVII-lea
Executat pentru mănăstirea Hopovo. Aparține mai multor donatori.
În centru: Christ răstignit. Lîngă el Maica Domnului și Sf. Ioan. În jurul crucii serafimi; în colțuri simbolurile evangheliștilor. Inscriptiile în limba slavonă. Lîngă Maica Domnului un text în limba slavonă, în care se pomenește numele lui Koșuta, care este autorul aerului, lui Vukașin, Voihna, Jaglika, Pavle, Gradoie, Mara, Nikola, Djurak, Laza, Maria, Sabela, Dimitrie și Nada. Sînt probabil numele donatorilor. Broderie pe atlas de culoare ocră cu fir de aur, argint, mătase colorată.
Se află la mănăstirea Hopovo.
Dimensiuni: 66×54 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

14. PROCOVĂȚ

Secolul al XVII-lea
În partea centrală se află o ramură cu rozete: garoafe, lalele, zambile, lotuși, stilizați în manieră orientală. Mărginit cu atlas de culoare albastră și ocră. Broderia pe atlas de culoare ocră cu fir de mătase colorată și fir de argint.
Dimensiuni: 44×44 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

15. PROCOVĂȚ

Sfîrșitul secolului XVII
În formă de cruce cu brațe rotunjite. În centru: un

medalion, în care se află chipul lui Christos arhieru. În jur rozete și frunze. Pe brațele crucii ingeri cu ripide și candelă. Brodat pe atlas de culoare cărămie cu fir de aur, de argint, mătase colorată, perle și corali. Pe margini ciucuri de mătase verde, roșie și maro deschis.

Se afla la mănăstirea Beocin.

Dimensiuni: lungimea brațelor crucii 55 cm, lărgimea 14 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe, Belgrad.

16. PROCOVĂȚ (fragment)

Sfârșitul secolului XVII—începutul secolului XVIII Pe pînză subțire brodat un ornament floral stilizat, repetat în registre orientale. E inspirat din ornamentele de pe țesăturile persane din perioada contemporană. În Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad se află un șervet din Karlovaț cu ornamente aproape identice. Pe o margine se află o dantelă croșetată. Brodat pe pînză albă cu fir de mătase albă.

Dimensiuni: 46×37 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

17. INDITIA

(acoperământ pentru masa din altar).

Sfârșitul secolului XVII

În colțuri medalioane florale de stil oriental. Chenarul din palmete legate între ele. Brodat cu un șnur din fir de argint. Broderia pe pluș roșu închis, cu fir de aur și de argint.

Dimensiuni: 123×102 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

18. PROCOVĂȚ

Sfârșitul secolului XVII

În centru buchete stilizate de tip oriental. Același ornament și în colțurile șervetului. Pe margini se află buchete de alt tip. Brodat pe atlas roșu și alb cu fir de aur.

Se afla la mănăstirea Beocin.

Dimensiuni: 72×74 cm.

19. PROCOVĂȚ

Sfârșitul secolului XVII — începutul secolului XVIII Ornamentat cu buchete florale inspirate din țesăturile orientale, mai ales persane, din secolul al XVII-lea. E brodat pe atlas verde. Pe trei laturi aplicată o bandă de atlas roșu închis.

Broderie cu fir de aur și de argint.

Dimensiuni: 45×60 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

20. ȘERVET

Sfârșitul secolului XVII

La capete, broderia reprezintă vase de flori (cugaroafe, și zambile) stilizate, în stil oriental. Pe margine brodată o ghirlandă. Se termină în ajur. Brodat pe pînză subțire cu fir de aur și de mătase.

Dimensiuni: 145×51 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

21. ȘERVET

Sfârșitul secolului XVII — începutul secolului XVIII Cîmpul central format din flori stilizate așezate în registre orizontale. În primul registru florile sînt orientate spre dreapta, în al doilea spre stînga ș.a.m.d. Sub registrele cu flori e brodat un text legat de taina împărtășaniei. Deasupra cîmpului floral se află brodați vulturi bicefali. Deasupra lor se află un alt text și din nou un șir de vulturi cu două capete. Chenarul cusut din același material brodat cu ghirlande stilizate și maci. Broderia pe pînză subțire cu fir de mătase albă și fir de argint. S-a aflat la Sremski Karlovți.

Dimensiuni: 78×56 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

22. VĂL DE TIMPLĂ

Secolul al XVI-lea

Lucrată de călugărița Agnia. În centru Bunăvestirea iar împrejur: nașterea lui Christos, Botezul lui Christos, Floriile, Învierea lui Lazăr, Înălțarea și alte scene din viața lui Christos. Inscricțiunile în limba greacă. Pe chenar sînt figurați 24 prooroci. Brodat pe atlas de culoare roșie, cu fir de aur și de argint și cu fir de mătase.

Din mănăstirea Racia pe Drina, a fost transferată la mănăstirea Beocin.

Dimensiuni: 176×124 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia sec. XIV — sec. XIX, Belgrad 1959, pag. 59. D. Stoianovici, Catapeteasma călugăriței Agnia, Analele Muzeului de artă aplicată, Belgrad, 1960, 1961. P. Johnstone, Byzantine tradition in church embroidery, London, 1967.

B. Radoikovici, D. Stoianovici, Arta aplicată la Sîrbi în timpul dominației turcești, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969

23. OMOFOR

Sfârșitul secolului XVI pînă în secolul al XVIII-lea Pe margine ornamente cu o ghirlandă de lalele, garoafe, și rozete stilizate. În partea de jos se află lalele și rodii stilizate, ornamente care se întîlesc foarte des pe țesăturile din secolul al XVI-lea. În partea de sus e aplicată broderia care reprezintă

un vultur cu două capete. E brodat pe atlas roșu cu fir de aur și argint. Există și boabe de perle. Dimensiuni: 262×57,5 cm.

Tezaurul mănăstirii Studenița.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

V. Han, Les courants des styles dans les métiers d'art des artisans chrétiens au XVIe et durant les premières décennies du XVIIe siècle dans les régions centrales des Balkans, Balcanica, I, Belgrad, 1970.

24. EPITRAHIL

Cea de a doua jumătate a secolului al XV-lea. La răscoiala gîtului, Christ în medalion. În registre succesive se află înșiruite sărbătorile: Bunavestire, Nașterea Maicii Domnului, Botezul și altele. În partea de jos sfinții Atansie cel Mare și Ion Gură-de-Aur, Vasile cel Mare și Sf. Nicolae. Inscripțiile sînt grecești. Ornamentele florale și geometrice separă registrele. Broderia cu fir de aur, de argint, cu mătase colorată și perle.

S-a aflat la mînăstirea Kruședol.

Dimensiuni: 150×29 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe, Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

B. Radovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sîrbi, în timpul dominației turcești, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1979, Belgrad, 1960, pag. 207.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad, 1969, VIII, pl. 2, 3.

25. EPITRAHIL

Secolele XV—XVI

La «gura» epitrahilului, în medalioane rotunde, reprezentat Deisis. În arcade semi-circulare, îngeri și sfinți ale căror inscripții sînt neclare. Capetele epitrahilului ornamentate cu cruci. În partea centrală un ornament geometric cu o cruce. Broderie cu fir de argint, de aur și cu fir de mătase colorată. S-a aflat la mînăstirea Kruședol.

Dimensiuni: 146×26 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia aplicată din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe, Belgrad, 1969.

26. EPITRAHIL

Secolul al XVI-lea

La «gura» epitrahilului, figura lui Christ. Sub arcade se înșiră figurile Maicii Domnului, a Sfîntului Ioan, Ioan Diaconul, Luca, Matei, Marcu și alți sfinți. Inscripțiile sînt grecești. Lîngă sfinți ghihrande stilizate; între figurile sfinților se află ornamente

geometrice. Partea de jos a epitrahilului e ornamentată cu stele și cu svastici. E brodat pe atlas roșu cu fir de aur, de argint și cu mătase colorată.

S-a aflat la mînăstirea Șișatovaț.

Dimensiuni: 142×26 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

B. Daikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sîrbi, în timpul dominației turcești, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969, pag. 207.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad, 1969.

27. EPITRAHIL

Anul 1553

Lucrat și donat de Elena Trnoievici și Dimitrie Gvozdenov. La «gura» epitrahilului reprezentată tema Deisis. În registre succesive brodate figurile apostolilor Petru, Pavel, Matei, Ioan și alții. În partea de jos, brodate numele donatorilor și anul. Inscripțiile în limba slavonă. Între apostoli se află ghihrande. Brodat pe mătase roșie cu fir de aur, argint și cu mătase colorată.

S-a aflat la mînăstirea Grgheteg.

Dimensiuni: 134×24 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

B. Radoikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sîrbi, în timpul dominației turcești, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969, pag. 207.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbești din Belgrad, 1969.

28. EPITRAHIL

Sfîrșitul secolului al XVI-lea

În medalioane brodate busturile lui Christos, a Maicii Domnului, al Arhanghelului Gavril, Petru, Pavel și alți sfinți. Inscripția în limba slavonă. Marginiile ornamentate cu spirale și cerculețe. Brodat pe atlas roșu cu fir de argint, de aur și cu mătase colorată.

Dimensiuni: 154×26 cm.

Din tezaurul mănăstirii Studenița.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

B. Radoikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sîrbi, în timpul dominației turcești, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969.

29. EPITRAHIL

Sfîrșitul secolului al XVI-lea.

Darul lui Peia, Nada și Luka Dumitrici, mînăstirii Deciani.

În medalioane rotunde se află busturile: Christos Maica Domnului, Sf. Ioan, arhanghelii Mihail și Gavril și alți sfinți. Inscricțiunile sînt în slavonă. În partea de jos a epitrahilului un text cu numele donatorilor. Pe marginea epitrahilului e brodată o ghirlandă. Broderia executată pe atlas roșu cu fir de aur și de mătase în mai multe culori.

Dimensiuni: 138×32 cm.

Din tezaurul mănăstirii Deciani.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

M. Sakota, Tezaurul mănăstirilor din Serbia, Belgrad, 1966.

B. Radoikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sîrbi, în timpul dominației turcești, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969. pag. 207

30. EPITRAHIL

Sfîrșitul secolului al XVII-lea

Lucrat pentru arhiereul Ioanichie

La «gura» epitrahilului Christos ca arhiereu, lîngă el un înger și o floare cruciferă. În arcade apostoli. Inscricțiunile sînt grecești. Pe margini ornamente florale. În partea de jos a epitrahilului este menționat numele arhiereului Ioanichie. Brodat pe mătase roșie cu fir de aur, de argint și fir de mătase colorată.

S-a aflat la mînăstirea Sișatovaț.

Dimensiuni: 143×32,5 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad, 1969.

31. MÎNECUȚE

Secolul al XVII-lea

Ornamente cu ghirlande stilizate, în stil oriental așezate alternativ. Broderie pe catifea roșie cu fir de aur. S-au aflat la mînăstirea Ravanița-Vrdnik.

Dimensiuni: partea de sus 20 cm.

partea de jos 30 cm.

înălțimea 18 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV—XIX, Belgrad, 1959.

32. MÎNECUȚE

Sfîrșitul secolului al XVII-lea

Croite dintr-un alt obiect, ornamente cu rodii, brodate cu o panglică în formă de potcoavă, împodobită cu floricele stilizate. Asemănătoare cu o altă pereche de mînecuțe, din același muzeu. Bro-

date pe catifea roșie cu fir de argint și de aur.

S-au aflat la mînăstirea Veljki Remeti.

Dimensiuni: partea de sus 13 cm.

partea de jos 21 cm.

înălțimea 16 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe din Belgrad.

33. MÎNECUȚE

Sfîrșitul secolului al XVII-lea

S-a păstrat o singură mînecuță. În centru se află bustul lui Christos într-un medalion oval, ornamentat cu raze. În colțuri rozete. Brodată pe atlas de culoare roșu închis cu fir de aur și cu mătase colorată.

Dimensiuni: partea de sus 19 cm.

partea de jos 24 cm.

înălțimea 19 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

34. MÎNECUȚE

Sfîrșitul secolului al XVII-lea

Este reprezentată Bunavestire, Maica Domnului și arhangheli în arcade. Lîngă ei lalele. Cîmpul ornamentat cu crenguțe și cu buchete de lalele și rozete. Brodate pe mătase roșie cu fir de aur, de argint și mătase colorată.

S-au aflat la mînăstirea Rakovaț.

Dimensiuni: partea de sus 25 cm.

partea de jos 34 cm.

înălțimea 21 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

35. MÎNECUȚE

Sfîrșitul secolului al XVII-lea

În centru o cruce din plante stilizate. Împrejur rozete mărunte; în colțuri buchete, iar pe margini o ghirlandă de flori. O pereche de mînecuțe asemănătoare se află la mînăstirea Sveta Troița din Plevlia, care datează din 1697. Brodate pe atlas roșu închis, cu fir de argint, aur și paiețe.

S-au aflat la mînăstirea Beocin.

Dimensiuni: partea de sus 27 cm.

partea de jos 35 cm.

înălțimea 20 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

36. MÎNECUȚE

Sfîrșitul secolului al XVII-lea

S-a păstrat una dintre ele; sub o arcadă figura Maicii Domnului, lîngă ea un cap de porumbel. Inscricția

în limba greacă. De jur împrejur brodat un cadru în formă de trapez, în ale cărui unghiuri se află ghirlande de flori. Pe alocuri se observă desene cu cerneală. Nu e complet terminată. Brodată pe partea de jos 25 cm.
înălțimea 21 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

37. MÎNECUȚE

Sfîrșitul secolului al XVII-lea.

În centru, se află o cruce ornamentată cu flori stilizate. În unghiuri, buchete și pe margini ghirlande de flori.

Ornamentele asemănătoare cu cele de pe mînecuțele din aceeași perioadă, care se păstrează la același muzeu, și provin de la mînăstirea Rakovaț. Brodate pe atlas roșu cu fir de aur și de argint. S-au aflat la mînăstirea Beșenovo.

Dimensiuni: partea de sus 23 cm.
partea de jos 30 cm.
înălțimea 18,5 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

38. MÎNECUȚE

Sfîrșitul secolului al XVII — începutul secolului al XVIII-lea.

În centru Maica Domnului și arhangelul Gavril. Deasupra capului Maicii Domnului se află un porumbel. Inscricția în limba greacă. În colțuri buchete de flori stilizate. Pe margini o ghirlandă din plante stilizate. Broderie pe catifea de culoare măslinie, cu fir de argint, de aur și mătase colorată.

Dimensiuni: partea de sus 21 cm.
partea de jos 29 cm.
înălțimea 18 cm.

Din tezaurul capei patriarhiei din Belgrad.

39. STIHAR

Sfîrșitul secolului al XVII-lea

Ornamentele brodate reprezintă buchete dispuse pe marginea de jos și pe partea din față al mîneșilor. Buchetele brodate sînt în stilul ornamentelor orientale, mai ales persane, din aceeași perioadă. Pe margini o dantelă croșetată din ață roșie și albă. Brodat pe pînză groasă albă, cu fir de argint, de aur și de mătase de culoare naturală.

S-a aflat la mînăstirea Rakovaț.

Dimensiuni: lungimea 138 cm.
lungimea mîneșilor 67 cm.
lărgimea mîneșilor 36 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

40. GULER DE FELON

Anul 1519

Darul Despinei, din familia Brankovici, soția voevodului Ion Neogoe Basarab.

Ornamentul reprezintă o inscripție brodată; este menționat numele donatoarei și anul. Brodat pe mătase albastră cu fir de argint și de aur, și cu mătase. A fost dăruit muzeului de către arhimandritul mînăstirei Deciani, Serafim, în anul 1874.

Dimensiuni: 95×7 cm.

Muzeul Național din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, în sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

41. GULER DE FELON

Anul 1519

Darul Despinei, din familia Brankovici, soția voevodului Ion Neogoe Basarab.

Ornamentul reprezintă o inscripție slavonă, brodată cu perle în care se menționează numele donatoarei și anul. În jurul inscripției se află un ornament din frunze aurite, iar deasupra lor un fileu din perle. Pe alocuri sînt fixate pietre semi-prețioase.

S-a aflat la mînăstirea Kruședol.

Dimensiuni: lungimea 100 cm.
lățimea 11 cm. și 5,5 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderie artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad, 1969.

42. PARTEA DIN SPATE A FELONULUI

Începutul sec. al XVII-lea

Împodobit cu ornamente din flori stilizate. În partea centrală și pe margini brodată o ghirlandă din garoafe și lalele. Ornamentele în stil oriental. Brodat pe atlas de culoare roșu închis cu fir de aur. S-a aflat la mînăstirea Kruședol.

Dimensiuni: 75×25 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbești din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe, Belgrad, 1969.

43. SACOS

Sfîrșitul secolului XVII—secolului XVIII

Brodat cu ghirlande pe poale și la mîneș; la gît în față, brodat cu heruvimi. Ornamente caracteristice mijlocului sec. XVIII

Dimensiuni: lungimea 120 cm.
lărgimea de jos 120 cm.
lungimea mîneșilor 132 cm.

Din tezaurul capei patriarhiei din Belgrad.

44. NABEDERNIȚĂ

Sfârșitul secolului XV

În centru un medalion cu figura lui Christos; în colțuri simbolurile evangheliștilor. Între ele se află doi arhangeli și doi serafimi. Inscricțiunile în limba slavonă și greacă. Chenarul ornamentat cu medalioane împodobite cu svastici și trifoi. Broderia este identică cu cea care se păstrează la mănăstirea Putna din Moldova. Brodată pe atlas de culoare roșu închis, cu fir de aur, de argint, cu fire de mătase colorată.

S-a aflat la mănăstirea Ravanița.

Dimensiuni: 45×42 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din, Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sârbe, Belgrad, 1969.

45. NABEDERNIȚĂ

Anul 1563

Darul mitropolitului Danilo din Lipova.

În centru Christos ca arhiepiscop binecuvântînd. În colțuri serafimi, iar între ei copaci stilizați.

Pe margini brodată inscripția în limba slavonă. Brodată pe atlas de culoare roșu închis, cu fir de argint, de aur, amestecat cu fir de mătase colorată.

S-a aflat la mănăstirea Kruședol.

Dimensiuni: 36×36 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV—XIX, Belgrad, 1959.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad, 1969.

46. NABEDERNIȚĂ

Începutul secolului XVII

În centru într-un medalion, reprezentată tema Deisis. În colțuri, de asemenea în medalioane, figurile evangheliștilor. Între ei, în medalioane mai mici, se află figurile sfinților. În jurul medalionului central sînt brodate stele. Întreaga suprafață a nabaderniței brodată. Brodată pe pînză albă cu fir de aur și de argint amestecat cu fir de mătase colorată. Broderia foarte precisă și fină.

Dimensiuni: 37×37 cm.

Din tezaurul capelei Patriarhiei din Belgrad.

47. OMOFOR

Sfârșitul secolului XVI

Împodobit cu cruci în centrul cărora se află medalioane în care sînt prezentate Sf. Treime, Floriile,

Coborîrea lui Christos în iad, Christos răstignit. Pe brațele crucilor, ca și în medalioane, busturi de sfinți. Inscricțiunile în limba greacă. Pe margini cusute benzi de broderie și dantele. Sînt cusuți ciucuri. Brodat pe atlas de culoare roșie și ocră cu fir de aur și de argint, amestecat cu fir de mătase colorată. Broderia aplicată pe damasc de culoare albastru deschis.

S-a aflat la mănăstirea Kruședol.

Dimensiuni: 436×31 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

48. MEDALION

Sfârșitul secolului XVI

În centru bustul lui Christos prezentat ca arhiepiscop binecuvîntînd. Brodat cu dantelă lucrată cu fir de aur și de argint. Medalionul a împodobit partea din spate a unui omofor. Întreaga suprafață e umplută cu broderie executată pe atlas de culoare roșu închis, cu fir de aur și de argint, amestecat cu fir de mătase colorată.

Dimensiuni: diametrul are 15 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

49. CRUCE BRODATĂ

Începutul secolului XVII

În medalionul central figura Maicii Domnului. Pe brațele crucii brodate ghirlande. Brațul superior are o inscripție grecească. Broderia e executată în fir de aur și de argint, amestecate cu fir de mătase colorată.

Dimensiuni: lungimea brațului vertical 21,5 cm.,

a brațului orizontal 13 cm.,

lărgimea brațelor 8 cm.

Din tezaurul mănăstirii Deciani.

Bibliografie: D. Stoianovici, Crucea brodată din mănăstirea Deciani, Analele Muzeului de Artă aplicată, nr. 9—10, Belgrad, 1966.

M. Sakota, Tezaurul mănăstirești din Serbia, Belgrad, 1966.

50. OMOFOR

Secolul XVII.

Împodobit cu cruci, în centrul cărora se află medalioane cu Christos răstignit, Coborîrea de pe cruce, Punerea în mormînt, Coborîrea în iad. Pe brațele crucilor sînt brodați serafimi și heruyimi. Inscricțiunile în limba slavonă. Pe margini cusute fîșii din țesătură de argint și de aur. În colțuri cusuți ciucuri de aur cu perle. Broderia aplicată pe rips alb moarat, executată pe atlas violet cu fir de argint și de aur amestecat cu fir de mătase colorată. Pe margini este brodat cu perle.

S-a aflat la Karlovți.
Dimensiuni: 410×30 cm.
Din tezaurul capelei patriarhiei din Belgrad.
Bibliografie: L. Mirkovici, Broderia artistică bisericăscă, Belgrad, 1940.

51. OMOFOR

Anul 1664
Împodobit cu cruce în care se află chipurile Maicii Domnului cu Christos, Sf. Grigore din Niș, Sf. Luca și Sf. Andrei, iar sub ei mitra de arhieru și un sceptru, Isus Emanoil cu uneltele patimilor, Isus răstignit și Punerea lui Isus în mormânt. În medalion figura lui Isus în chip de păstorul cel bun. Textele sînt slavone. Broderia de origină ucrainiană, pe atlas roșu cu fir de aur, de argint și cu fir de mătase în culori. Părțile brodate sînt aplicate pe damasc roșu avînd în țesătură și fire metalice. S-a aflat la mînăstirea Rakovaț.
Dimensiuni: 418×28 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.
Bibliografie: L. Mirkovici, Broderia artistică bisericăscă, Belgrad, 1940.

52. CENTURĂ

Sfîrșitul secolului XVII
Împodobită cu ghirlande de lotuși stilizați. În centru e aplicată o cruce din dantelă. Brodată pe rips de culoare roșu închis, cu fire de aur și de argint. S-a aflat la mînăstirea Privina Glava.
Dimensiuni: 85×6 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

53. MITRĂ

Cea de a doua jumătate a secolului XV
Darul Kantacuzinei (Catarinei), din familia Brankovici, soția contelui Ulrich Celjski, Mitropoliei belgradene.
Împodobită cu o ghirlandă de trifoi și lalele. Spațiile libere sînt brodate cu palmete. În partea de jos brodat un text din Psalmul XXV. În partea de sus aplicat un ornament metalic care se termină cu un crin. Brodată pe mătase de culoare albastru închis cu fire de aur, cu mătase colorată și cu perle.
S-a aflat la mînăstirea Kruședol.
Dimensiuni: înălțimea 20 cm.

diametrul de jos 27 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.
B. Radoikovici și D. Stoianovici, Arta aplicată la sîrbi, Biserica ortodoxă sîrbă 1219—1969, Belgrad, 1969. pag. 207

D. Kalici—Miușkovici, Belgradul în Evul Mediu, Belgrad, 1967.
M. Ciorovici, D. Miloșevici, M. Tatici: Arta medievală în Serbia, Belgrad, 1969.

54. MITRA

Secolul XVI
Darul Domniței Catarina, Mitropolitului Longhin. Împodobită cu o ghirlandă din frunze de acant și rozete. Pe margine inscripție slavonă. Brodată pe pînză aplicată pe catifea verde închis. Broderia e făcută cu fir de in și mătase și cu perle. Sînt cusute alternativ plăcuțe în forme diferite. În vîrf o cruce metalică.

S-a aflat la mînăstirea Kruședol.

Dimensiuni: înălțimea 23 cm.

diametrul de jos 28 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică la sîrbi, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad, 1969.

55. EPITAF

Secolul XVIII

În centru Isus mort. În planul al doilea o cruce sub ale cărei brațe se află doi îngeri în zbor. De jur împrejur buchete de flori, iar pe margini o ghirlandă în stil baroc. La capete sînt cusuți franjuri și doi ciucuri. Brodat pe atlas alb cu fir de aur și cu fir de mătase colorată.

S-a aflat la Senj.

Dimensiuni: 65×52 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

SECOLELE XVIII ȘI XIX

56. EPITAF

Anul 1769

Lucrat pentru biserica Sf. Petru și Pavel din Viena. În centru tema punerii lui Christos în mormînt; deasupra serafimi. În partea stîngă se vede Ierusalimul și Golgota, iar pe partea dreaptă grădina Ghețemani. În partea de jos, o inscripție în limba greacă. În colțuri, brodate figurile evangheliștilor cu simbolurile lor. Marginea epitafului e împodobită cu un ornament caracteristic stilului rococo. Brodat pe rips alb cu fir de argint și aur, amestecat cu fir de mătase colorată.

Dimensiuni: 75×60 cm.

Biserica Sf. Petru și Pavel din Bela Crkva.

Bibliografie: O. Milanovici, Pictura și arta aplicată a Voivodinei, Material pentru cercetarea monumentelor culturale din Voivodina, vol. I, Novi Sad, 1957

57. AER

Începutul secolului XVIII

În centru Christos în potir. Deasupra o arcadă triplă; deasupra acesteia soarele și luna. Lângă scena centrală o cruce învelită cu o ghirlandă. Pe partea cealaltă sînt spicuri de grîu legate cu o coroniță din ghimpi. În partea de jos a aerului un text slavon de liturgie. E brodat pe tafta de culoare roz deschis, în fir de aur și de argint, amestecat cu fire de mătase. Sînt folosite și boabe de perle. Aerul e mărginit cu rips de culoare verde.

S-a aflat la mînăstirea Veliki Remet.

Dimensiuni: 32×37 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

58. AER

Anul 1755

Lucrat la Virșaț pentru episcopul Ioan al Caransebeșului, Virșățului și Lugojului.

În centru Christos în potir înconjurat de un chenar din plante stilizate. În colțuri sînt buchete de lalele și rozete stilizate. În jurul medalionului central brodat un text liturgic slavon, iar între buchete se află serafimi. În chenarul din jurul aerului se află un text de dedicație. Brodat pe rips de culoare verde și mătase de culoare roz, cu fir de argint, aur și cu paiete.

S-a aflat la mînăstirea Kruședol.

Dimensiuni: 72×72 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

59. AER

Secolul XVIII

În centru Christos răstignit, cu însemnele patimilor. Scena e încadrată cu o ghirlandă de flori. Brodat cu o fișie de aur. Broderia executată pe rips de culoare albastru deschis, cu fir de argint, de aur și cu mătase colorată. Pe alocuri sînt aplicate plăcuțe metalice și paiete.

S-a aflat la mînăstirea Beșenovo.

Dimensiuni: 47×47 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

60. AER

Mijlocul secolului XVIII.

În centru o cruce cu țesătură de aur. În jurul ei patru heruvimi pe nori. În colțuri, vase în formă de cornuri

ale abundenței; între ele buchete de flori. Compoziția amintește de stilul rustic, Brodat pe atlas verde cu fir de aur, de mătase colorată și paiete.

S-a aflat la Sremski Karlovți.

Dimensiuni: 50×54 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959

61. AER

A doua jumătate a secolului XVIII

În centru un medalion oval cu o cruce de frunze stilizate. Pe margine brodată o ghirlandă. Spațiul liber brodat cu cruci și sori stilizați. Brodat pe tafta de culoare albastru deschis cu fir de aur.

Dimensiuni: 61×63 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

62. AER

A doua jumătate a secolului XVIII

Brodat cu plante stilizate. Motivul central în formă de coroniță. Ornamentul e întrerupt. Nu se vede în întregime. Brodat pe tafta albă cu fir de aur, de argint și cu fir de mătase colorată. În jurul cîmpului central un chenar din tafta verde, împodobit cu o dantelă din fir de aur.

Dimensiuni: 61×45 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

63. AER

Sfîrșitul secolului XVIII — începutul secolului XIX
Cîmpul central are forma dreptunghiulară; complet umplut cu broderie care, imită ornamentele de pe țesătură. E format din buchete de flori puse în cadre în formă de romburi, care sînt legate între ele. Cadrul central formează plante stilizate de alt tip. Pe margini sînt cusuți franjuri scurți de argint. E brodat pe atlas de culoare galbenă și violet deschis cu fir de aur și de argint. Sînt aplicate paiete și mărgelile din sticlă colorată.

S-a aflat la Sremski Karlovți.

Dimensiuni: 61×56 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

64. AER

Anul 1808

Darul Alexandrei Baici din Mitrovița către mînăstirea Șișatovaț.

În centru, într-un medalion, brodată crucea de pe Golgota cu însemnele patimilor. În fundal se vede Ierusalimul. În jurul medalionului central buchete

de flori, la margini ghirlande. În partea de jos a aerului e scris textul care indică numele donatoarei. Pe margini sînt cusuți franjuri de aur și un ciucure brodat pe atlas alb cu fir de aur, argint și cu mătase colorată. Sînt aplicate paiete, plăcuțe metalice și mărgelile din sticlă colorată. S-a aflat la mînăstirea Șișatovaț. Dimensiuni: 61 × 54 cm. Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

65. AER.

Anul 1815

Lucrat pentru mînăstirea Pekra, de Maria Galeva din Mitrovița.

În partea de sus, e brodată o coroniță de flori pe care o țin doi îngeri; în interiorul coroniței o inscripția cu numele donatoarei și anul. Sub aceasta e brodată figura Sf. Nicolae, lîngă care se află buchete de flori și o altă inscripție. Sub figura Sf. Nicolae o coroniță identică cu cea din partea superioară a aerului. Brodat pe rips alb cu fir de aur, cu mătase colorată și cu paiete aplicate. Pe margini tivit cu o țesătură aurie.

S-a aflat la mînăstirea Pakra.

Dimensiuni: 71 × 56 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe.

66. AER

A doua jumătate a secolului XIX.

Darul mitrofanului Pavlovici mînăstirii Beșenova, în 1884.

În centru o coroniță în mijlocul căreia se află o crenguță cu rozete. În jurul lor crenguțe înflorite. În cîmpul lucrării buchete de flori. În partea de jos se află inițialele O.J. Broderia este caracteristică pentru regiunile din sudul Serbiei. Pe spatele broderiei e scris textul: « Acest aer îl dăruiește mînăstirea Beșenovo, mitrofanul Pavlovici, administratorul din Beșenovo, în anul 1884 ». Brodat pe catifea violet cu fir de aur, de argint și cu paiete.

S-a aflat la mînăstirea Beșenovo.

Dimensiuni: 51 × 56 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

67. AER

Anul 1895

Lucrarea egumenului Teofil Stevanovici, dăruită mînăstirii Ravanita.

În centru aerului e o cruce, lîngă ea patru heruvimi, iar între ei un text: « A lucrat igumenul Teofilo Ștefan ». Scena centrală încadrată de cornuri ale abundenței. Pe spatele aerului e scris textul care

menționează numele donatorului și anul. Brodat pe catifea albastră cu fir de mătase colorată, cu mărgelile și cu fir de aur și de argint. Pe margini e cusută o fișie de argint cu franjuri.

S-a aflat la mînăstirea Beșenovo.

Dimensiuni: 65 × 57 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

68. PROCOVĂȚ

Începutul secolului XVIII

De formă cruciferă, avînd în centru brodată o cruce. Pe brațele crucii serafimi, ale căror nimburi sînt împodobite cu cruci. Brodat pe tafta de culoare albastru deschis cu fir de argint și mătase colorată. Brodat cu tafta de culoare maro deschis.

Dimensiuni: lungimea brațelor 43 cm.

lărgimea 14 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

69. PROCOVĂȚ

Secolul al XVIII-lea

În formă de cruce. În centru, Isus în potir, iar lîngă el o inscripție. Pe brațele crucii sînt brodați serafimi. Brodat cu dantelă de aur. Brodat pe damasc de culoare galben deschis, cu fir de aur, argint și mătase colorată. S-a aflat la mînăstirea Rakovăț.

Dimensiuni: lungimea brațelor 36 cm.

lățimea 12 și 10 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

70. PROCOVĂȚ

Anul 1731

Lucrat pentru mînăstirea Vincea. În formă de cruce. În centru Cristos răstignit, cu Maica Domnului și Sf. Ion. Pe trei brațe ale crucii sînt serafimi, iar pe al patrulea Isus în potir. Pe margine o inscripție în limba slavonă. Brodat pe catifea roșie cu fir de aur, de argint, amestecat cu fir de mătase. Fețele sînt pictate.

Dimensiuni: lungimea brațelor 46 cm.

lărgimea 12 cm.

Palatul episcopal din Vîrșat.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

71. PROCOVĂȚ

Mijlocul secolului XVIII

În centru brodat un ornament în formă de stea; în jurul ei un ornament din frunze stilizate, în stil baroc. Între ele un text liturgic. În colțuri heruvimi. În chenar un text în limba slavonă. Brodat pe atlas

roșu cu fir de aur, de argint și mărgelile de coral.
S-a aflat la mănăstirea Kruședol.
Dimensiuni: 30,5×30,5.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

72. PROCOVĂȚ

A doua jumătate a secolului XVIII
În formă de cruce. În centru Cristos în potir, iar în colțuri, serafimi. Tema centrală și figurile de pe brațele crucii sînt încadrate de ornamente caracteristice secolului al XVII-lea. Desenul e neîndemînatec. Aparține aceluiaș meșter care a lucrat și aerul de la Sremski Karlovți. Brodat pe atlas verde cu fir de aur, de mătase colorată și paiete.
S-a aflat la Sremski Karlovți.
Dimensiuni: lungimea brațelor 27 cm.
lărgimea 13 și 9,5 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

73. PROCOVĂȚ

Sfîrșitul secolului XVIII
În formă de cruce. Ornamentat cu flori stilizate de influență orientală. Transformat dintr-un alt obiect. Pe margini brodat cu dantelă de aur cu franjuri. Brodat pe catifea violet-roșie cu fir de aur și paiete.
S-a aflat la mănăstirea Kruședol.
Dimensiuni: lungimea brațelor 20 și 23 cm.
lărgimea 10 și 8,5 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

74. PROCOVĂȚ

Anul 1802
Lucrat la mănăstirea Beșenovo. În centru, medalion brodat o coroană de spini, iar lîngă ea se află inițialele lui Isus. În centrul coroanei un potir. În colțuri sînt brodate buchete, iar între ele inscripția cu numele mînăstirii și data. Brodat pe pînză subțire cu fir de aur. Pe margini, brodat cu dantelă. S-a aflat la mănăstirea Beșenovo.
Dimensiuni: 40×50 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

75. PROCOVĂȚ

Anul 1819
Darul Mariei Stanisavlievici către biserica Sf. Petru și Pavel din Karlovți. În formă de cruce; întreaga suprafață brodată cu crenguțe înflorite. Broderia executată pe catifea neagră cu fir de aur și paiete. Pe margini și în jurul medalionului central, cusută o fișie împletită de aur și paiete. Pe căptușeală e înscris textul cu numele donatoarei și data.

S-a aflat la Sremski Karlovți.
Dimensiuni: lungimea brațelor 21 cm.
lărgimea 10 și 7 cm
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

76. PROCOVĂȚ

Secolul XIX
În formă de cruce cu brațe rotunjite. Pe marginea medalionului central e brodată o ghirlandă. Brodat cu șiret de aur. Brodat pe catifea verde cu fir de aur și șiret.
S-a aflat la mănăstirea Kruședol.
Dimensiuni: lungimea 33 cm
lărgimea 10 și 8 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

77. PROCOVĂȚ

Mijlocul secolului XIX
În formă de cruce, cu centrul brodat.
Pe brațele crucii sînt brodate vase cu flori. Marginea cu franjuri de aur. Brodat pe tafta albă cu mărgelile colorate.
S-a aflat la mănăstirea Ravanița.
Dimensiuni: lungimea 32 cm.
lățimea 13 cm
Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

78. PROCOVĂȚ

Anul 1865
La achiziționat arhimandritul Ierotei Kovacevici la Viena.
În formă de cruce. În centru se află o cruce cu raze între brațe. În jurul ei o ghirlandă cu rozete mici. Pe brațele crucii, buchete de flori. Tivit cu o fișie argintie cu franjuri. Pe spate e înscris cu cerneală numele arhimandritului Kovacevici și anul. Brodat cu pînză albă cu fire de lînă colorată și mărgelile. La aceeași mănăstire se află un procovăț identic și un aer ornamentat în acelaș stil.
Dimensiuni: lungimea 41 cm.
lățimea 17 cm
Din tezaurul mînăstirii Krka.

79. PROCOVĂȚ

Cea de a doua jumătate a secolului XIX
În formă de cruce. Împodobit cu crenguțe de flori aplicate. În centrul o cruce. Suportul din catifea violet. Aplicațiile din brocart galben și alb; brodat cu paiete și mărgelile.
Dimensiuni: lungimea 40 cm.
lățimea 15 și 9 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

80. CUVERTURĂ

Secolul XIX
De formă pătrată. În centru brodată o stea cu patru colțuri. În colțuri un ornament de forma unui colț de stea. Brodată pe catifea violet, cu fir de aur și fir de mătase galbenă. Brodată cu catifea verde.
Dimensiuni: 35×35 cm.
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad

81. CUVERTURĂ

A doua jumătate a secolului XVIII
Partea centrală e din brocart. Marginea e brodată cu motive florale, cu melci și păsări; ornamentele sînt de influență orientală. Brodată pe catifea verde cu fir de aur și mătase colorată.
Dimensiuni: 65×55 cm.
Din tezaurul mănăstirii Krka.

82. INDITIA

(acoperemînt pentru masa din altar)
A doua jumătate a secolului XVIII
Patru buchete de flori stilizate în friză; motivele de stil baroc și rococo. Brodată pe crep de mătase de culoare roz-gălbën cu fir de aur, de argint și cu fir de mătase colorată.
S-a aflat la Sremski Karlovți.
Dimensiuni: 208×104 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sirbe din Belgrad.

83. ACOPERĂMÎNT DE ANALOG

A doua jumătate a secolului XVIII
Pe margini brodată o ghirlandă. Întreaga suprafață este împodobită cu crenguțe de flori. Brodată cu dantelă de aur. Brodată pe rips verde cu fire de aur și de mătase colorată. Pe alocuri cusute paiete.
S-a aflat la Sremski Kralovți.
Dimensiuni: 236×55 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sirbe din Belgrad.

84. PROCOV LA CAPUL CNEAZULUI LAZAR

Anul 1807
Darul lui Dara și Mișa Bugarski din Sombor. Pe el brodat un cosciug, deasupra căruia se află chipul cneazului și armele acestuia. Deasupra capului o coroană și o inscripție cu numele cneazului Lazăr. De jur împrejur îngeri în zbor. Dedesubt o inscripție

cu numele donatorilor, a locului și a anului. Brodat pe atlas gri cu fir de aur. Figurile sînt pictate. S-a aflat la mînăstirea Beșenovno.

Dimensiuni: 45×36 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe din Belgrad.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.
S. Dușanici, Muzeul bisericii ortodoxe sirbe din Belgrad, 1966.

85. CUVERTURĂ

Anul 1842.
Darul Ielisivetei, fiica lui Gheorghie și Ana Rumb din Mitrovița. Restaurată în 1936. În centru cneazul Lazăr în haine domnești. Lîngă el o stemă sirbească. Dedesubt o inscripție dedicată cneazului Lazăr. Sub ea e un alt text cu numele persoanelor care au reînviat-o. Brodată cu fir de mătase colorată, de aur și paiete. Broderia aplicată ulterior pe rips violet. Pe margini cusuți ciucuri.
Dimensiuni: 140×85 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sirbe din Belgrad.

86. ȘTERGAR

Începutul secolului XVIII
Pe pînză subțire brodate crenguțe de flori. Pe margini ghirlandă. Ghivece cu plante dispuse orientat în cîmpul lucrării. Motivele ornamentale inspirate din repertoriul oriental. Brodat pe pînză albă cu fir de aur, argint, și mătase colorată.
Dimensiuni: 45×16 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

87. ȘTERGAR

Prima jumătate a secolului XVIII
Ornamentat cu crenguțe de flori stilizate de tip oriental. Pe margine brodată o fișie în zig-zag. Brodat pe pînză subțire cu fir de aur, argint și cu mătase colorată.
Dimensiuni: 50×20 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sirbe din Belgrad.

88. ȘTERGAR

Secolul XVIII
Pe pînză subțire brodate ornamente florale stilizate, păsări și cruci de tipul celor întîlnite în broderiile bisericești din secolul al XIV-lea. Broderia este o sinteză reușită de elemente bizantine și orientale. Brodat pe pînză albă cu fir de aur și mătase colorată.
Dimensiuni: 40×14 cm.
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

89. ȘTERGAR

Secolul XVIII

Pe margini, în frize, brodate flori stilizate. Se disting garoafe. Motive decorative de stil oriental. Brodat pe pînză albă subțire cu fir de aur, argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 36×16,5 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

90. ȘTERGAR

Secolul XVIII

Pe pînză subțire brodate vase cu flori stilizate și fructe dispuse orizontal. Motive decorative de tip oriental. Brodat pe pînză albă cu fir de aur, de argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 50×18,5 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

91. ȘTERGAR

Sfîrșitul secolului XVIII

Pe ambele părți e brodată o ghirlandă. Pe margini sînt franjuri. Brodat pe pînză albă cu fir de argint. S-a aflat la Sremski Karlovți.

Dimensiuni: 188×77 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

92. CUVERTURĂ

Secolul XVIII

În colțuri, brodate buchete de flori iar pe margini crenguțe cu flori și franjuri. Ornamentele sînt în stil turcesc. Brodată cu fir de aur și mătase colorată.

Dimensiuni: 61×24 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

93. FAȚĂ DE MASĂ

A doua jumătate a secolului XVIII

Partea centrală împodobită cu flori mărunte. În colțuri buchete de flori, iar pe margini buchetele legate cu fundulițe. Întreaga compoziție respiră o gingășie fină, tipică ultimului pătrar al sec. XVIII. Brodată pe pînză albă cu fir de aur și cu mătase colorată.

S-a aflat la mînăstirea Șișatovaț.

Dimensiuni: 110×102 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

94. PRAPUR (steag bisericesc)

Anul 1894

În centru, într-un medalion prezentată Înălțarea. În colțuri medalioane cu evangheliștii și simbolurile lor. Dedesubt compoziției centrale o inscripție

în limba slavonă. În spațiul liber brodate rozete, specie de grîu, viță de vie. Pe cealaltă parte a steagului, în colțuri, reprezentăți sfinți. Sub scena centrală se află figura unui țăran cu un plug cu boi. Brodat pe damasc roșu și albastru, cu fir de aur, cu mătase colorată și paiete. Acest steag a sevit drept model pentru executarea steagului religios al agricultorilor din 1904, care se află în biserica din Virșaț.

Dimensiuni: 236×173 cm.

Biserica din Virșaț.

95. CUVERTURĂ

Prima jumătate a secolului XVIII

Împodobită cu flori mari stilizate de tip baroc. Pe margini e brodată o fișie în valuri. Brodată pe atlas alb cu fir de aur, argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 165×223 cm.

Din tezaurul mînăstirii Krka.

96. ACOPERĂMÎNT PENTRU MASA DIN ALTAR

Secolul XIX

Ornamentul principal e aplicat pe țesătura de bază. Ornamentul reprezintă flori stilizate. Predomină lalele. În partea de jos o friză cu medalioane împodobite cu flori stilizate. Fondul e din catifea roșie. Aplicațiile sînt din atlas alb, crem, verde și albastru.

Dimensiuni: 136×54 cm.

Din tezaurul mînăstirii Krka.

97. EPITRAHIL

Începutul secolului XVIII

Reprezintă cei 12 apostoli dispuși doi cîte doi. La «gura» epitrahilului sînt cusute trei cruci. Brodat pe catifea neagră cu fir de aur, argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 130×26 cm.

Din tezaurul mînăstirii Deciani.

Bibliografie: D Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

98. EPITRAHIL

Anul 1748

La răscoiala gîtului brodate flori stilizate, asemănătoare cu acelea de pe epitrahilul lui Hristofor Jefarorvici. Dedesubt heruvimi. Restul cîmpului împodobit cu ornamente din plante stilizate. Se repetă de cîteva ori literele IS HS NIK A, iar în partea de jos menționat anul. Pe margine franjuri din ață aurie și argintie. Brodat pe mătase albă cu fir de aur. S-a aflat la mînăstirea Șișatovaț.

Dimensiuni: 138×24 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

99. EPITRAHIL

Mijlocul secolului XVIII

În partea de sus, într-un medalion prelungit, prezentat Dumnezeu. Sub el, registre cu sfinți. Spațiul dintre ele ornamentat cu motive florale. Figurile sînt aplicate. Brodat cu fir de aur, argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 141 × 25 cm

Palatul episcopal din Vorșat.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

D. Stoianovici, Broderia lui Hristofor Jefarovici, Novi Sad, 1961

100. EPITRAHIL

Anul 1751

Împodobit cu ornamente vegetale stilizate. În partea din față aplicate trei cruci, împodobite cu ornamente vegetale. În centru o cruce mică. În partea de jos brodat anul. Se aseamănă cu epitrahilul de la Muzeul istoric din Zagreb. E brodat pe catifea verde și atlas roșu cu fir de aur și argint.

S-a aflat la mînăstirea Șișatovaț.

Dimensiuni: 150 × 27 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

101. EPITRAHIL

Anul 1752

Opera lui Hristofor Jefarovici, pictor și grafician. În arcade semicirculare reprezentăți sfinții: Nicolae Spiridon, Iacov, Vasile cel Mare, Grigore Diaconul, Ion Gură-de-Aur, Chiril și Atanasie cel Mare. Inscricțiunile sînt în limba greacă. Suprafața liberă împodobită cu ornamente stilizate. În partea de jos o inscripție cu numele meșterului. Brodat pe mătase de culoare albastră deschis, cu fir de aur, de argint și mătase colorată. Două Epitrahile identice, operă ale aceluiaș meșter, se află la mînăstirea Sinaia (anul 1748) și la mînăstirea Neamțului (1750). Din acelaș an datează și epitrahilul care se află la Muzeul de artă din București. Un altul, de la Vatoped (Serbia) datează din 1751.

Dimensiuni: 142 × 27 cm

Din tezaurul capelei Patriarhiei din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

D. Stoianovici, Broderia lui Hristofor Jefarovici, Novi Sad, 1961

102. EPITRAHIL

Secolul al XVIII-lea

Compus din trei părți. În partea de sus, broderia e mai modestă. În partea de jos mai bogată. Ornamen-

tele sînt flori stilizate, fructul macului și lalele de tip oriental. Aceleași ornamente se întîlnesc și pe odăjdiiile care se păstrează la mînăstirea Kruședol. E brodat pe damasc maro deschis cu fir de argint și cu mătase colorată.

S-a aflat la mînăstirea Veliki Remet.

Dimensiuni: 139 × 24 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

103. EPITRAHIL

Prima jumătate a secolului XIX

A aparținut episcopului Iosif Putnik. Pe margine cusută o fișie brodată cu crenguțe de laur. În partea centrală brodate cinci medalioane, din secolul al XVIII-lea, cu un chenar în stil baroc, în care sînt reprezentați cinci apostoli; trei medalioane nu au inscripții. Din atlas alb, împodobit cu viță de vie și spicuri de grâu. Brodat pe atlas de culoare cărămizie, cu fir de argint și mătase colorată și paiete. Pe margine cusuți franjuri.

Dimensiuni: 143 × 27 cm.

Palatul episcopal din Virșat.

104. MÎNECUȚE

Începutul secolului XIX

Au aparținut vîlădicăi Nikanor. În centru, sub o arcadă înflorită, sînt prezentați Maica Domnului, Sfințul Duh și Arhanghelul Gavril. Lîngă ei, ornamente florale mari. Brodat pe catifea de culoare roșu închis, cu fir de aur, de argint și mătase colorată.

Dimensiuni: partea de sus 24 cm.

partea de jos 29 cm.

înlătimea 18 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

105. MÎNECUȚE

Începutul secolului XIX

Donator: Agna. În centru reprezentăți Maica Domnului și Arhanghelul Gavril, înconjuțați de plante stilizate care formează o arcadă. Textul în limba slavonă. Brodat pe catifea neagră cu fir de aur, de argint și mătase colorată.

Dimensiuni: partea de sus 19 cm.

partea de jos 28 cm

înlătimea 17,5 cm

Din tezaurul mînăstirii Studenița.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

106. MÎNECUȚE

Secolul al XVIII-lea

Maica Domnului și Arhanghelul Gavril înconjuțați de un chenar din lalele și rozete stilizate. În colțuri

rozete. Lîngă Maica Domnului o inscripție în limba greacă. Brodat pe catifea de culoare măslinie cu fir de aur, de argint și mătase colorată. S-au aflat la Karlovți.

Dimensiuni: partea de sus 24 cm.
partea de jos 28 cm
înălțimea 16 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

107. MÎNECUȚE

Secolul al XVIII-lea

Ornament brodat; au aparținut unui alt vestmînt. Format din flori stilizate, de tip baroc, și oriental. Brodate pe mătase de culoare maron închis cu dungi verzi, cu fir de argint și de aur.

S-au aflat la mănăstirea Hopovo.

Dimensiuni: partea de sus 22 cm
partea de jos 30 cm
înălțimea 16 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

108. MÎNECUȚE

Secolul al XVIII-lea

În centru în medaliaone, reprezentați Maica Domnului și Arhanghelul Gavril; cîmpul liber împodobit cu ornamente vegetale stilizate. Ornamentele brodate pe medaliaone sînt aplicate. Brodate pe catifea roșie cu fir de aur și mătase colorată.

Dimensiuni: partea de sus 23 cm
partea de jos 30,5 cm
înălțimea 20,5 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

109. MÎNECUȚE

Începutul secolului al XIX-lea

Pe o mînecuță reprezentat un înger la mormîntul lui Isus, iar pe cealaltă Bunavestirea. Amîndouă temele sînt încadrate în medaliaone. Cîmpul liber ornamentat cu plante stilizate. Au aparținut episcopului Ștefan Avakumovici. Brodate pe brocard auriu și pe catifea roșie, cu fir de aur și mătase colorată. Pe alocuri sînt cusute plăcuțe de metal și paiete.

Dimensiuni: partea de sus 22 cm
partea de jos 32 cm
înălțimea 16 cm.

Palatul episcopal din Vîrșat.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

110. MÎNECUȚE

Prima jumătate a secolului XIX

Au aparținut episcopului Iosif Putnik. Pe margini brodată o simplă ghirlandă. În partea centrală, într-un medalion de stil baroc, se află cite un bust de sfînt fără inscripție. Mînecuțele din atlas alb țesute cu viță și spicuri de grîu. Brodate pe atlas de culoare cărămizie, cu fir de aur, de argint și mătase colorată.

Dimensiuni: partea de sus 21 cm
partea de jos 26 cm
înălțimea 19 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

111. MÎNECUȚE

Prima jumătate a secolului XIX-lea

Brodate cu coroane de flori de influență orientală. În mijlocul coroanelor cite un serafim. Stilul și tehnica broderiei sînt asemănătoare cu cele ale centurii de la aceeași mînăstire. Brodate cu șiret galben. Brodate pe catifea roșie cu fir de aur și mătase colorată.

S-au aflat la mînăstirea Kujevdin.

Dimensiuni: partea de sus 23 cm
partea de jos 17 cm
înălțimea 15,5 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

112. ORAR

Anul 1742

A aparținut patriarhului Arsenie al IV-lea. Pe margine brodată o ghirlandă din frunze stilizate. În centru un medalion heraldic, cu un text care se repetă de trei ori. Urmează un medalion cu stema patriarhului. Pe marginea orarului e brodat anul. Între medaliaone e brodat un alt text. Broderia executată pe catifea de culoare roșu închis, cu fir de aur, de argint și mătase colorată. Pe margine sînt cusuți franjuri din ață argintie. La acelaș muzeu se află încă o piesă identică.

Dimensiuni: lungimea 305 cm
lățimea 8 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

113. ORAR

Mijlocul secolului XVIII

Dăruit de familia Hagi Zaharia din Hopovo. Pe marginea orarului brodată o ghirlandă stilizată. Cîmpul central ornamentat cu cruci, serafimi, stele și medaliaone; chenarul ornamentat în stil

baroc, cu inscripție. În partea de jos un text care atestă că orarul a fost făcut în timpul mitropolitului Pavle Nenadovici din Karlovți. Brodat pe catifea maron cu fir de aur și paiete. Figura serafimului e pictată. Pe margine cusuți franjuri aurii.

S-a aflat la mănăstirea Hopovo.

Dimensiuni: lungimea 330 cm
lățimea 9 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

114. ORAR

Anul 1751

Lucrat în timpul lui Franz Josef și al Mariei Tereza. Similar cu orarul de la cat. 113. În partea de jos un text brodat, care pomenește numele lui Franz Josef, al Mariei Tereza și anul.

S-a aflat la Sremski Karlovți.

Dimensiuni: lungimea 340 cm
lățimea 9,5 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

115. ORAR

Mijlocul secolului XVIII

Ornamentat cu plante stilizate. În medalioane, cruci. Pe margine o fișie dreaptă. Brodat cu franjuri aurii. Brodat pe catifea roșie cu fir de aur și de argint.

S-a aflat la mănăstirea Kruședol.

Dimensiuni: lungimea 300 cm
lățimea 8 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

116. ORAR

1769

Donatori: starețul Teodosie și călugării mănăstirii laska. Pe margine brodată o ghirlandă de plante stilizate. Partea centrală ornamentată cu cruci, serafimi și un text de dedicație. Brodat pe catifea roșie cu fir de aur, mătase colorată și paiete. Pe margine brodat cu fișii înguste argintii și franjuri.

S-a aflat la mănăstirea laska.

Dimensiuni: lungimea 312 cm
lățimea 9,5 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

117. ORAR

Sfârșitul secolului XVIII

Pe margine brodată o ghirlandă fină de flori. În partea centrală cinci cruci; între brațele lor brodate grupurile de litere IS HS NI KA. Pe margine tivit cu o fișie aurie și franjuri argintii. Brodat pe catifea roșu închis cu fir de aur și paiete.

S-a aflat la Sremski Karlovți.
Dimensiuni: lungimea 340 cm
lățimea 8,5 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

118. STIHAR

Mijlocul secolului XVIII

În partea de jos brodat cu ornament în stil rococo — buchete de flori care se revarsă din coșuri ale abundenței. Brodat pe rips verde cu fir de aur și mătase colorată. Partea de sus a stiharului din brocart de Lyon. Mînecele făcute din țesătură de mătase.

S-a aflat la mănăstirea Ravanița.

Dimensiuni: lungimea 132 cm
mînecele 150 cm
lățimea de jos 93 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

119. FELON

Anul 1749

Lucrat pentru Sinesie, exarc patriarhic. Brodat pe marginea de jos și partea din spate. Predomină ornamente vegetale stilizate. Pe spate brodată o inscripție. Crucea de pe spatele felonului e de dată mai târzie. Brodat pe atlas roșu cu fir de aur.

S-a aflat la mănăstirea Rakovăț.

Dimensiuni: lungimea din față 72 cm
lungimea din spate 127 cm
lățimea de jos 400 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

120. FELON

Începutul secolului XVIII

În centru, pe piept, într-un medalion mic, reprezentată Maica Domnului, Orantă. Lîngă ea busturile lui Antoniu și Teodosie. În partea din spate, scena înălțării Maicii Domnului. Sînt reprezentați toți apostolii. Din lipsă de spațiu, apostolii Petru și Pavel apar separat. În poziție orizontală. Inscripția e rusească, lucrătura ucraineană. Brodat pe catifea roșie cu fir de aur, argint și cu mătase colorată.

Dimensiuni: lungimea părții din față 17 și 12 cm
lungimea părții din spate 36 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

121. NABEDERNIȚĂ

Începutul secolului XVIII

În formă de stea în centru reprezentat Isus ca arhieru
în jurul lui brodate stele mici. Bordat cu o fișie

brodată cu fir de aur. Brodat pe atlas roșu cu fir de argint și de aur, cu aplicații de perle, corali și turcoaze.

Dimensiuni: 28×28 cm

Din tezaurul mănăstirii Krka.

122. NABEDERNIȚĂ

Mijlocul secolului XVIII

În centru reprezentat Isus: lângă el simbolurile evangheliștilor, inscripții și doi îngerași. În cadru, brodată o ghirlandă în stil baroc. Pe margini bordată cu franjuri din ață argintie. Pe căptușeală e scris un text cu cerneală. Brodat pe atlas de culoare roz cu fire de aur, de argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 32×33 cm

Din tezaurul mănăstirii Krka

123. NABEDERNIȚĂ

Ultimul pătrar al secolului XVIII

În centru, reprezentat Isus în glorie. În colțuri, simbolurile evangheliștilor. Între ei se află ornamente vegetale. Inscripția în limba greacă. Brodat pe mătase albă cu fir de aur, de argint, mătase colorată și paiete.

Dimensiuni: 29×29 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

124. NABEDERNIȚĂ

Ultimul pătrar al secolului XVIII

În centru scena nașterii lui Isus de tip occidental. În colțuri, în afara compoziției centrale, trei magi și steaua. Compoziția încadrată de un chenar cu ornamente tipic clasiciste. Brodat pe mătase cu fir de aur și mătase colorată.

Dimensiuni: 30×30 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

125. NABEDERNIȚĂ

Sfîrșitul secolului XVIII

În centru scena nașterii lui Isus. În colțuri brodați heruvimi. Scena centrală și marginea nebederneiței ornamentate cu împletituri caracteristice clasicismului. Brodat pe catifea maro cu fir de argint, de aur și mătase colorată. Sînt aplicate paiete și plăcuțe metalice.

Dimensiuni: 33×33 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

Ghidul Muzeului de artă aplicată din Belgrad, 1970.

126. NABEDERNIȚĂ

Sfîrșitul secolului XVIII

În centru o reprezentare simbolică a lui Isus ca soarele dreptății. În mijloc o cruce greacă cu inițialele lui Isus. Între brațele crucii se află un vultur bicefal. De la litere pornesc raze de soare. În jurul medalionului central un ornament floral. Pe margine bordată cu franjuri din fir de aur. Pe căptușeală e scris — Arhimandrit Savatie, anul 1804. Brodată pe catifea cărmăzie cu fir de argint, cu mătase și paiete.

Dimensiuni: 36×36 cm

Din tezaurul mănăstirii Krka.

127. NABEDERNIȚĂ

Sfîrșitul secolului XVIII

În centru, în medalion, o cruce. De la medalion pornesc raze. În colțuri, cîte două lalele cu frunze și cîte două garoafe cu crenguțe dispuse alternativ. Brodată pe atlas de culoare roz cu fir de argint, de aur și mătase colorată. În partea de jos e cusut un ciucure.

Dimensiuni: 41×41 cm

Din tezaurul mănăstirii Krka.

128. NABEDERNIȚĂ

Anul 1835

Întreaga suprafață ornamentată cu crenguțe stilizate. Pe spate o inscripție care menționează numele arhimandritului din Șișatovaț și anul. Brodată pe brocard galben cu fir de aur, paiete și plăcuțe de metal.

Dimensiuni: 29×29 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

129. SACOS

Mijlocul secolului XVIII

Vestmînt de brocard cu ornamente florale mari, caracteristice secolului al XVIII-lea. Broderia e cusută pe marginea sacosului și amintește un mod de ornamentare mult mai vechi. Pe spatele sacosului e aplicată o cruce brodată mai tîrziu. Broderie executată pe atlas roșu cu fir de aur și argint.

Dimensiuni: lungimea 137 cm

lățimea de jos 156 cm
lungimea mânecilor 150 cm
lățimea mânecilor 34 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

130. SACOS

Anul 1755

Lucrat pentru Iovan Gheorghievici, episcopul Caransebeșului. Ornamentul brodat e cusut pe marginea sacosului și constă dintr-o ghirlandă stilizată. În jurul gîtului o inscripție în limba slavonă. Un sacos asemănător, care aparținea aceluiași episcop, se află la Muzeul bisericii ortodoxe din Belgrad. Pe spatele sacosului e aplicat un medalion, cu Isus binecuvîntînd. Vestmîntul e din mătase de culoare roșu închis, pe care sînt țesute în aur serafimi, cruci și inițialele IS HS NI KA. Broderie cu fir de aur, argint și cu mătase colorată.

Dimensiuni: 120 cm lungime
lățimea de jos 132 cm
mîneci 128 cm

Palatul episcopal din Vîrșăț.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică în Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

131. SACOS

Mijlocul secolului XVIII

Vestmînt din brocard, împodobit cu scene religioase avînd caracteristici evidente ale rococo-ului. Broderia e cusută pe marginea sacosului iar pe spate e aplicat un medalion brodat caracteristic rococo-ului. În el e pictată în email Sf. Treime. Broderie pe atlas roșu cu fire de aur și de argint.

Dimensiuni: lungime 120 cm
lățimea de jos 160 cm
mînecele 148 cm
lățimea mânecilor 38 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

132. SACOS

Prima jumătate a secolului XIX

A aparținut episcopului Iosif Putnik. Pe spate, în centru, e aplicat un medalion în stil baroc, în care e reprezentată scena Înălțării, iar în partea de jos, într-un medalion analog, scena Botezului. În medaliaone mai mici sînt figurile evangheliștilor Luca și Matei. În față, de asemenea în medaliaone sînt reprezentate scena Înălțării și figurile evangheliștilor. Ion și Marcu. Medalionul datează din secolul al XVIII-lea. Pe marginea sacosului e cusută o ghirlandă brodată din frunze de laur. Sacosul e din atlas alb țesut cu motivul viței de vie și spice de grîu.

Broderia pe atlas de culoare cărămizie cu fir de aur, de argint și cu mătase colorată.

Dimensiuni: lungimea 112 cm
lățimea 115 cm
mînecele 123 cm
lățimea mânecilor 31 cm

Palatul episcopal din Vîrșăț.

133. OMOFOR

Anul 1761

Lucrat pentru Iovan Gheorghievici, episcopul Caransebeșului. În centrul unor cruci aplicate sînt brodate figurile Maicii Domnului, Arhanghelului Gabriel, scene: Vaznesenia și Înălțarea, iar pe brațele crucilor sînt ornamente florale stilizate. Într-un medalion oval, încadrat cu crenguțe, se află figura lui Isus păstor. Un capăt al omoforului cuprinde o inscripție slavonă, iar celălalt un ornament floral lîngă care sînt simbolurile evangheliștilor. Omoforul e din mătase de culoare roșu închis. Broderie cu fir de aur și de argint și cu mătase colorată. Sînt cusute plăcuțe metalice colorate. Pe marginea omoforului e o fișie din țesătură aurie.

Dimensiuni: 368×25 cm

Palatul episcopal din Vîrșăț.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

134. OMOFOR

Prima jumătate a secolului XIX

A aparținut episcopului Iosif Putnik. Pe marginea omoforului e cusută o fișie brodată. Pe omofor sînt cusute cruci cu brațe rotunjite. Pe crucea centrală e brodat numele IOSIF PUTNIK episcop. Omoforul e din atlas alb țesut cu motivul viței și spice de grîu. E brodat pe atlas cărămiziu și pe rips roșu cu fire de aur, de argint și cu paiete. Pe margine sînt cusuți franjuri de aur.

Dimensiuni: 380×26,5 cm

Palatul episcopal din Vîrșăț.

135. CENTURĂ

Mijlocul secolului XVIII

Ornamentată cu ghirlande de flori stilizate. Broderie pe catifea maro cu fir de aur.

S-a aflat la mănăstirea Grgeteg.

Dimensiuni: 94×5 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

136. CENTURĂ

Mijlocul secolului XVIII

Ornamentată cu o ghirlandă de flori. Catarama din argint cu ornamente florale de tip oriental.

Broderie pe catifea maro cu fir de aur și paiete.
S-a aflat la mănăstirea Rakovița.
Dimensiuni: 100×7 cm
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

137. CENTURĂ

A doua jumătate a secolului XVIII
Ornamentată cu romburi în centrul cărora se află rozete. Între ele ornamente în formă de fluturi.
În centru o cruce dintr-o fișie argintie. Broderie pe pânză albă cu fire de argint, de aur și mătase colorată.
Dimensiuni: 88×6,5 cm
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

138. CENTURĂ

A doua jumătate a secolului XVIII
Centura e brodată pe ambele fețe cu o ghirlandă din flori, printre care lalele. În centru e cusută o cruce făcută dintr-o fișie de țesătură argintie. Broderie pe tafta de culoare albastru deschis și cărmizie cu fir de aur și argint.
Dimensiuni: 114×8 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

139. CENTURĂ

A doua jumătate a secolului XVIII
Întreaga suprafață e brodată. Ornamentată pe mijloc cu o ghirlandă, flori și boboci. Are o cataramă metalică cu elemente de stil rococo. În centru, pictat pe email Maica Domnului cu Pruncul. Broderie pe pânză cu fir de aur și mătase colorată. S-a aflat la mănăstirea Șișatovaț.
Dimensiuni: 108×6,5 cm
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

140. CENTURĂ

Anul 1777
A aparținut preotului din Karlovți, Gheoghie. Pe marginea centurei e brodată o ghirlandă. În centru e brodată o inscripție în limba slavonă. Broderie pe rips de culoare roșu închis cu fire de aur, argint, cu paiete și plăcuțe metalice.
S-a aflat la mănăstirea Beocin.
Dimensiuni: 90×8,5 cm
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

141. CENTURĂ

Începutul secolului XIX
Împodobită cu un ornament continu ce reprezintă o ghirlandă de flori stilizate. Broderie pe catifea

neagră cu fir de aur și paiete. Pe alocuri e aplicată catifea roșie.
Dimensiuni: lungimea 96 cm
lățimea 7 cm.
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

142. CENTURĂ

Începutul secolului XIX
Decorată cu elemente vegetale și zoomorfe stilizate. Unele detalii ale ornamentelor de stil clasic. E brodată pe catifea violetă cu firul în spirală, cu paiete și plăcuțe metalice.
Dimensiuni: lungimea 80 cm
lățimea 5 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

143. CENTURĂ

Anul 1837
A aparținut capelanului Danilo Petrovici. În centru un medalion cu figura evanghelistului Luca, între alte două medalioane cu heruvimi. Între medalioane motive vegetale stilizate. În partea de jos o inscripție în limba slavonă. Broderie pe catifea roșie cu fir de aur, de mătase colorată și paiete.
S-a aflat la mănăstirea Ravanița-Vrdnik.
Dimensiuni: 69×8 cm
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

144. CENTURĂ

Prima jumătate a secolului XIX
A aparținut unui diacon (numele nu e menționat). În partea centrală o coroană de flori de tip oriental, în centrul căreia se află un medalion cu cruce. În dreapta o inscripție incompletă. Broderie pe catifea roșie cu fir de aur și perle.
S-a aflat la mănăstirea Kuveždin.
Dimensiuni: lungimea 97 cm.
lățimea 9 și 13 cm.
Muzeul bisericii ortodoxe sârbe din Belgrad.

145. MITRĂ

Sfârșitul secolului XVIII
Împodobită cu elemente florale stilizate. În partea de sus aplicate motive vegetale crucifere. În centru un medalion în email cu figurile evangheliștilor. În vîrf o cruce de metal. Broderia cu fir de argint și aur aplicată pe brocard auriu cu paiete, plăcuțe metalice și mărgelile colorate.
Dimensiuni: înălțimea 15 cm
diametrul de jos 20 cm
Palatul episcopal din Virșat.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

146. MANTIE

Anul 1744

Lucrată la Viena pentru arhiepiscopul Arsenie IV. În față, sînt brodate figurile evangheliștilor în ancadrame de stil rococo. Broderia aplicată pe rips de culoare violet-roșie, lucrată cu fir de aur, de argint și cu mătase colorată. Sînt cusute paiete și plăcuțe de metal.

Dimensiuni: lungimea părții din față 131 cm
lungimea spatelui 153 cm
lățimea părții de jos 540 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

147. MANTIE

Mijlocul secolului XVIII

Pe partea din față a mantiei sînt reprezentate figurile evangheliștilor. În jurul suprafețelor brodată o dantelă aurie. Inscripția e rusească, lucrătura ucraineană. Broderie cu fir de aur, de argint și mătase colorată, aplicată pe catifea roșie.

Dimensiuni: lungimea părții din față 131 cm
lungimea din spate 182 cm
lățimea de jos 600 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

148. ACOPERĂMÎNT PENTRU SCEPTRU

Începutul secolului XVIII

Pe ambele părți ale șervetului sînt brodate scene asemănătoare, între care: Sf. Gheorghe călare, Maica Domnului cu Pruncul, Înălțarea (de tip occidental), Fuga din Egipt, Sf. Nicolae. Inscripții în limba slavonă și greacă. Pe margini franjuri scurte din fir auriu. Broderie pe tafta albastră cu fire de argint, de aur și mătase colorată.

S-a aflat la Sremski Karlovți.

Dimensiuni: 76×50 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

149. ACOPERĂMÎNT PENTRU SCEPTRU

Începutul secolului XVIII

Pe ambele părți sînt brodate ghirlande. În partea de sus o deschizătură rotundă; în jurul ei arhangheli care țin o coroană. Dedesubt o cruce. Spațiul liber e împodobit cu crenguțe înflorite dispuse alternativ. Broderie pe rips de culoare verde deschis, cu fir de argint, aur și mătase colorată.

S-a aflat la mănăstirea Beșenovo.

Dimensiuni: 72×50 cm.

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

150. ACOPERĂMÎNT PENTRU SCEPTRU

Anul 1785

A aparținut episcopului Iosif Iovanovici Sakabenta. Un medalion din hîrtie cerată purtînd stema și o inscripție în limba slavonă, cu numele episcopului și anul. În jur e brodat un ornament vegetal. Pe margine franjuri aurii. Broderie pe rips gălbui cu fir de aur, paiete și plăcuțe metalice aplicate.

Dimensiuni: 86×59 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

151. ACOPERĂMÎNT PENTRU SCEPTRU

Anul 1838

A aparținut lui Ștefan Stratimirovici, mitropolit din Karlovți. În centru doi arhangheli țin o inscripție. În partea de jos scena se repetă în locul inscripției o stemă. În colțuri medalioane cu evangheliștii și simbolurile lor. Broderie pe rips de culoare cărămizie, cu fir de aur și mătase colorată.

S-a aflat la Sremski Karlovți.

Dimensiuni: 69×46 cm

Muzeul bisericii ortodoxe sîrbe din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

152. PUNGĂ PENTRU BANI

A doua jumătate a secolului XVIII

În centrul un buchet într-un vas, pe margine o împletitură din frunze. În partea de jos un ciucure. În partea de sus o închizătoare din argint cizelat. Broderie pe catifea cărămizie cu fir de aur, de argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 10,5×8,5 cm

Palatul episcopal din Vîrșat.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderia artistică din Serbia, sec. XIV — sec. XIX, Belgrad, 1959.

153. ȚESĂTURĂ BRODATĂ

Secolul XIX

Întreaga suprafață e brodată cu flori dispuse în rînduri orizontale, unul lîngă altul. Broderie pe atlas, violet cu fir de aur împletit cu mătase galbenă și fir de argint. Pe alocuri sînt paiete.

Dimensiuni: lungimea 570 cm

lățimea 55 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

154. BRODERIE

Anul 1809

Scene și elemente decorative caracteristice clasicismului. Inscripție menționînd anul și inițialele A.M. Broderie pe atlas alb, cu mătase colorată.

Pe alocuri paiete și mărgel.

Dimensiuni: 37×29 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderie cu caracteristici ale Biedermayerului și Rococoului, Analele muzeului de artă aplicată, Belgrad, 1969.

155. PORTRET BRODAT

Anul 1847

Brodă de lelisaveta D.N.

Peisaj cu arhitectură sătească și o figură de femeie. În partea de sus, pe o creangă brodată, un papagal în stil exotic. Se vede și anul. E brodat pe iută cu lână.

Dimensiuni: 47×47 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

156. BRODERIE

Anul 1848

Reprezintă un copac cu păsări, inițialele K.N. și anul. Brodată pe hîrtie perforată cu mărgel colorate.

Dimensiuni: 25×16,5 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Două broderii în stil Biedermayer, Analele Muzeului de artă aplicată, Belgrad, 1956. D. Stoianovici, Broderii cu caracteristicile Biedermayerului și Rococoului, Belgrad 1969.

157. BRODERIE

Mijlocul secolului XIX

Reprezintă o șaretă plină cu flori și un porumbel, trasă de doi fluturi. Tema e în spiritul romantismului. Brodată pe hîrtie perforată cu mărgel colorate

Dimensiuni: 19×13 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Două broderii în stil Biedermayer, Analele Muzeului de artă aplicată, Belgrad, 1956. D. Stoianovici, Broderii cu caracteristici ale Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de artă aplicată, Belgrad, 1969.

158. BRODERIE

Anul 1844

În centru o grădină orientală cu arhitectură. În fundal două figuri în costume orientale. Elemente decorative tipice pentru epocă. În partea de jos menționat anul și literele Dj. Dj. E brodată pe hîrtie perforată cu mărgel colorate.

Dimensiuni: 40×37 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderii cu caracte-

risticile Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de Artă aplicată din Belgrad, 1969.

159. BRODERIE

Anul 1853

Reprezintă Învierea. Lîngă Christos sînt inscripții iar în partea de jos semnătura și anul. E brodat pe hîrtie perforată cu mărgel colorate.

Dimensiuni: 28×38 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderie cu caracteristicile Biedermayerului și ale Rococoului, Analele Muzeului de Artă aplicată, Belgrad, 1969.

160. BRODERIE

Mijlocul secolului XIX

Broderia are forma unui octogon alungit. Reprezintă o vază cu flori. Broderie pe pînză aplicată, cu fir de mătase colorată.

Dimensiuni: 18×11,5 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderii cu caracteristici ale Biedermayerului și Rococoului, Belgrad, 1969.

161. BRODERIE

Mijlocul secolului XIX

În centru, într-un medalion rotund, un buchet. Broderia e înrămată, E brodată pe hîrtie perforată, cu mărgel și janilie.

Dimensiuni: 17×14 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderii cu caracteristici ale Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de Artă aplicată din Belgrad, 1969.

162. BRODERIE

Mijlocul secolului XIX

Buchet de trandafiri și violete. E brodat pe hîrtie perforată cu janilie și mătase.

Dimensiuni: 18,5×12,5 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderie cu caracteristici ale Biedermayerului și ale Rococoului, Analele Muzeului de Artă aplicată, Belgrad, 1969.

163. BRODERIE

Anul 1869

În partea de sus sînt brodate literele alfabetului, latinești și gotice, cifrele pînă la 10 și anul cînd a fost lucrat. Sub acesta sînt diferite scene și detalii decorative. Pe margini brodată o decorație în valuri.

Broderie pe pînză cu mătase colorată.
Dimensiuni: 38×33 cm
Muzeul de artă aplicată din Belgrad.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderii cu caracteristici ale Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de artă aplicată, Belgrad, 1969.

164. BRODERIE

A doua jumătate a secolului XIX
Ghirlandă brodată pe mătase albă cu janilie, cu fir de mătase, fir de metal și mărgelile.
Dimensiuni: 58×5 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.
Bibliografie: D. Stoianovici, Broderii cu caracteristici ale Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de artă aplicată din Belgrad, 1969.

165. TEPELUC

(piesă de podoabă pentru cap la orășence)
Secolul XVIII
Podoabă rotundă pentru cap, piesă de îmbrăcăminte feminină. În centru o rozetă, o coroniță din frunze stilizate în spirit baroc. Broderie pe piele, peste hîrtie, cu fir de aur, în spirală. În centru rozetei un coral. Pe margini cusut un șiret.
Dimensiuni: diametrul 9 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

166. TEPELUC

(piesă de podoabă pentru cap la orășence)
Secolul XIX
Broderia e în cercuri concentrice, pe postav roșu cu perle de diverse mărimi.
Dimensiuni: diametrul 17 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.
Bibliografie: Ghidul Muzeului de artă aplicată din Belgrad, 1970.

167. BARIȘ

(piesă de podoabă pentru cap)
Secolul XIX
Fîșie care se învelea în jurul tepelucului.
Brodată cu rozete, pe catifea de culoare roșu închis cu perle.
Dimensiuni: 104×2 cm.
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

168. CĂMAȘĂ DE FEMEIE

A doua jumătate a secolului XIX
Cămașă scurtă, fără mîneci, pe piept brodată o ghirlandă cu rozete. Cămașa din țesătură mătă-

soasă, broderia lucrată pe organdi, cu fir de aur, de aramă, în spirală și pe alocuri cu paiete.
Dimensiuni: lungimea 70 cm
lărgimea 70 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

169. CĂMAȘĂ DE FEMEIE

A doua jumătate a secolului XIX
Cămașă lungă cu mîneci. În jurul gîtului și a mîneciilor e brodată cu motive vegetale stilizate. Cămașa e făcută din țesătură mătăsoasă. Broderia pe organdi, cu fir de aur, de argint și de aramă în spirală. Pe alocuri paiete.
Dimensiuni: lungimea 118 cm
lățimea 70 cm
mînețile 56 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

170. BRODERIE

(pe mîneci de cămașă)
Secolul XIX
Două bucăți de broderie, provin probabil de pe mînețile unei cămăși. Sînt brodate tulpini cu flori pe pînză albă cu fir de aur. Pe margine o dantelă din fir de aur.
Dimensiuni: 49×12,5 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

171. BRODERIE

(de pe cămașă)
A doua jumătate a secolului XIX
Două compoziții identice cu ornamente geometrice; în centru cruci. Broderie pe pînză albă cu fir de aur, de argint și mătase colorată. Sînt aplicate paiete.
Dimensiuni: 42×35 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.
Bibliografie: D. Stoianovici, Arta textilă din Serbia, Belgrad.

172. BRODERIE

(de pe cămașă)
A doua jumătate a secolului XIX
Sînt brodate mînețile și o parte a pieptului. Predomină ornamente geometrice. Broderie pe pînză aspră cu fir de argint și lînă colorată.
Dimensiuni: lungimea mînețelor 40 cm
lățimea părții de piept 24 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

173. BRODERIE

(de pe cămașă)
Sfîrșitul secolului XIX

Două compoziții identice alcătuite din ornamente geometrice. Broderia pe pînză aspră, albă cu fir de argint și mătase colorată.

Dimensiuni: 38×27 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

174. SCURTĂ

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

Prima parte a secolului XIX

A aparținut domniței Liubița, soția cneazului Miloș Obrenovici. Are mîneci lungi și se închide cu un nasture. E brodată în jurul mîneșilor, pe marginea de jos, puțin în față și în spate, cu o ghirlandă stilizată și în față o liră, în spiritul clasicismului. Broderie pe catifea roșie cu fir de argint împletit cu mătase galbenă. În colecția muzeului se află încă o scurtă, aproape identică, brodată pe catifea albastră, și care a aparținut aceleiași persoane.

Dimensiuni: lungimea 36 cm

lungimea mîneșilor 42 cm

lățimea mîneșilor 24 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

175. LIBADE

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

Prima jumătate a secolului XIX

Îmbrăcăminte scurtă, cu mîneci lungi și largi, nu se închide. Brodată pe margini și spate, cu ghirlandă stilizată din lalele și rozete, în spirit oriental. Broderie pe catifea de culoare albastru închis, cu fir de argint împletit cu mătase albă. Pe alocuri sînt aplicate paiete.

Dimensiuni: lungimea 36 cm

lungimea mîneșilor 55 cm

lățimea mîneșilor 33 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

176. ILIC

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

Prima jumătate a secolului XIX

Nu se închide în față. Spatele brodat cu motive vegetale, stilizate. Brodat pe postav negru cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. Pe margini brodat cu o fîșie aurie mai lată.

Dimensiuni: lungimea 30 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

177. ILIC

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

Sfîrșitul secolului XIX

Nu se închide în față. Spatele brodat cu o ghirlandă de rozete. Pe piepți un ornament din metal. Brodat

pe catifea roșie cu fir de aur împletit cu mătase galbenă și cu șiret din acelaș material (șiretul aplicat pe margini).

Dimensiuni: lungimea 29 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

178. ILIC

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

Sfîrșitul secolului XIX

Se închide pe piept. Brodat cu ornamente stilizate în spiritul oriental, pe catifea violet cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. Pe alocuri sînt aplicate mărgelile de corali.

Dimensiuni: lungimea 29 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

179. DIMIE

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

A doua jumătate a secolului XIX

Sînt brodate: partea din spate, părțile laterale, cele din jurul gleznelor. Ornamentele — flori stilizate puse în chenare de tip islamic. Broderie pe tafta de culoare roșu aprins, cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. Pe alocuri aplicată o fîșie aurie și un șiret argintiu.

Dimensiuni: lungimea 110 cm

lățimea 240 cm

lățimea piciorului de pantolon 16 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

180. ȘORT

Sfîrșitul secolului al XIX-lea

Pe laterale brodat cu o ghirlandă din frunze stilizate și flori. Broderie executată pe o țesătură mătasoasă. Brodat cu fir de aur împletit cu mătase galbenă și fire de mătase colorată.

Dimensiuni: lungimea 75 cm

lățimea 90 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Dimensiuni: lungimea 32 cm

lățimea mîneșilor 17 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

181. BRODERIE PENTRU PAFTA

(cataramă pentru centură)

Sfîrșitul secolului XVIII

Motivele brodate au forma unor frunze și plante stilizate. Brodat pe pînză cu fir de aur, cu perle mărunte și două mărgelile verzi.

Dimensiuni: 8×7 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

182. DULAMĂ

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

A doua jumătate a secolului XIX

Partea de sus bogat împodobită. Motivele ornamentale stilizate în stil persan. Brodată pe califea violet cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. Pe piepți cusuți ciucuri din acelaș material, cu paiete și corali.

Dimensiuni: lungimea 75 cm
lungimea mânecilor 43 cm
lățimea mânecilor 15 cm
lățimea părții de jos 165 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

183. GIUBEA

(piesă de îmbrăcăminte feminină)

Mijlocul secolului XIX

Nu are mâneci. Cambrată în talie, cu buzunare tăiate în părți. Împodobită cu ornamente de tip islamic. Pe piepți nasturi ornamentați cu corali. E brodată pe postav de culoare roșu aprins cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. E aplicată o fișie aurie și șiret argintiu.

Dimensiuni: lungimea 118 cm
lățimea 320 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

184. CIORAPI

Anul 1864

Împlețiți de mână. În partea de sus brodați. Împodobiți cu o ghirlandă; menționat anul și inițialele S.P. Brodați cu măgele ablastre.

Dimensiuni: lungimea 45 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

185. NANULE

(încălțăminte feminină cu talpă de lemn)

A doua jumătate a secolului XIX

Împodobite cu inscripții de sidex și de argint. Baretele brodate. Ornamente de formă geometrică. Broderia e realizată pe catifea violet cu fir de aur împletit cu mătase galbenă, cu fir de argint și paiete.

Dimensiuni: lungimea 23 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

186. ILIC

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

Sfârșitul secolului XIX

Se închide cu 12 nasturi. Partea din față e brodată. Ornamentele compuse din rozete, spicuri de grâu, în spirit oriental. Brodat pe catifea violet cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. Pe alocuri sînt cusute paiete.

Dimensiuni: lungimea 39 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

187. SILEAF

(centură pentru pistoale)

Prima jumătate a secolului XIX

Făcut din piele împodobită cu broderie. Partea de sus e din catifea brodată. Motivele orientale — rozete împletite. E brodat cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. Pe alocuri e aplicată catifea de culoare albastră și roșie.

Dimensiuni: lățimea 36 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

188. MINTEAN

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

Prima jumătate a secolului XIX

În partea de sus, mâneci lungi și drepte. Întreaga suprafață e brodată cu ornamente geometrice stilizate. Pe față sînt aplicați ciucuri. Brodat pe postav albastru cu fir de argint împletit cu mătase galbenă. Sînt aplicate paiete.

Dimensiuni: lungimea 32 cm
lungimea mânecilor 121 cm
lățimea mânecilor 17 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

189. MINTEAN

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

Prima jumătate a secolului XIX

A aparținut voievodului din Požarevaț. În partea de sus, mâneci lungi, despicate în părți. Se închide cu trei nasturi. Broderie în stil oriental. Brodat pe postav albastru cu fir de argint împletit cu mătase galbenă. Pe margini brodat cu un șiret din acelaș material.

Dimensiuni: lungimea 58 cm
lungimea mânecilor 64 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

190. MINTEAN

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

Prima jumătate a secolului XIX

Partea de sus, despicate în părți. Mânecile sînt deosemena despicate. Brodat cu flori stilizate. Pe piepți cusuți ciucuri. Brodat pe postav albastru cu fir de argint împletit cu mătase galbuie și cu fir de aur. Pe margini brodat cu șiret din acelaș material.

Dimensiuni: lungimea 32 cm
lungimea mânecilor 123 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

191. MINTEAN

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

Mijlocul secolului XIX

În partea de sus, despicat în părți, fără nasturi. Foarte bogat împodobit cu motive stilizate, brodate. Broderie pe postav negru cu fir de argint împletit cu mătase galbenă. Pe margini e brodat cu șiret din acelaș material.

Dimensiuni: lungimea 40 cm
lățimea mânecilor 16,5 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

192. MINTEAN

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

A doua jumătate a secolului XIX

În partea de sus, mâneci lungi, despicate. Se închide pe piept cu nasturi mari. Nasturi de argint cusuți și pe mâneci. Împodobit cu motive stilizate brodate. Broderie pe rips de culoare roșu deschis cu fir de aur împletit cu mătase galbenă și neagră. Aplicat și un șiret din acelaș material.

Dimensiuni: lungimea 30 cm
lungimea mânecilor 62 cm
lățimea mânecilor 15 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

193. GEMADAN

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

Mijlocul secolului XIX

Se închide într-o parte. Pe partea din față e brodată o ghirlandă. Brodat pe postav negru cu fir de aur împletit cu mătase galbenă. cu fir de argint și cu paiete. Pe margine brodat cu șiret din același material.

Dimensiuni: lungimea 60 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

194. GEMADAN

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

Mijlocul secolului XIX

Se închide într-o parte. În față e împodobit cu broderie în stil oriental, cu motivul soarelui, rozete și lălele. Brodat pe postav negru cu fir de argint împletit cu mătase galbenă. Pe margine brodat cu șiret din acelaș material.

Dimensiuni: lungimea 60 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

195. ANTERIU

(piesă de îmbrăcăminte bărbătească)

A doua jumătate a secolului XIX

Are mâneci lungi despicate, împodobite cu motive stilizate brodate. Pe piept și pe mâneci cusuți nasturi

ornamentați cu corali. Cambrați în talie. Pe părți buzunare. Broderie pe catifea violet cu fir de aur, de argint, mătase albă și galbenă. Aplicată o fîșie aurie și șiret argintiu.

Dimensiuni: lungimea 120 cm
lungimea mânecilor 71 cm
lățimea de jos 290 cm.

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

196. AȘA

(valtrap)

A doua jumătate a secolului XIX

Colțurile valtrapului împodobite cu motive stilizate brodate. În centru un medalion cu inițialele MJJ. Sînt cusuți doi ciucuri. Brodată pe postav negru cu fir de argint și mătase portocalie. Pe alocuri aplicate plăcuțe metalice.

Dimensiuni: lungimea 80 cm
lățimea 52 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

197. PERNUȚĂ

Secolul al XIX-lea

Făcută din două capete de ștergar. Ornamente florale și păsări stilizate, de tip oriental. Brodată pe pînză cu fir auriu împletit cu mătase colorată. În colțuri brodate inițialele S.P. și între ele un k mic.

Dimensiuni: 46×38,5 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

198. BATISTĂ

A doua jumătate a secolului XIX

Împodobită cu o ghirlandă brodată. În colțuri păsări în zbor, iar în centru inițialele J.N.R. Brodată cu dantelă. Broderie pe batist alb cu ață albă.

Dimensiuni: 26×31 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, *Moda feminină în mijlocul secolului al XIX-lea — pînă la anii 30 ai secolului XX*, Belgrad, 1966, pag. 10

199. MAPĂ PENTRU SCRIS

Mijlocul secolului XIX

În medalionul central brodat un buchet de flori, o pasăre și un fluture. Medalionul e aplicat pe copertă de hîrtie. E brodat pe tafta albă cu fire de janilă și mătase colorată.

Dimensiuni: 34,5×27,5 cm
Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, *Broderie cu caracteristici ale Biedermayerului și Rococoului*, *Analele Muzeului de Artă aplicată din Belgrad*, 1969.

200. SUPORT PENTRU CĂRȚI DE VIZITĂ

Anul 1864

Într-un medalion central brodat un trandafir. În colțuri brodat anul. Întreaga suprafață brodată cu mărgelile și fir de janilă. Rama din carton.

Dimensiuni: 10,5×6,5 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderii cu caracteristicile Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de Artă aplicată din Belgrad, 1969.

201. SUPORT PENTRU CĂRȚI DE VIZITĂ

A doua jumătate a secolului XIX

În centru brodată o coroană din flori de trandafir.

Brodat pe o pânză de sită cu fir de mătase colorată.

Dimensiuni: 9×5,5 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderii cu caracteristicile ale Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de Artă aplicată din Belgrad, 1969.

202. TOC PENTRU OCHELARI

A doua jumătate a secolului XIX

Pe o parte e brodată o mână care ține o crenguță înflorită. În colțuri buchete de flori. Pe partea

cealaltă brodate inițialele J.K. și crenguțe stilizate.

Brodat pe hârtie găurită cu fire de janilie și mărgelile. Marginile încadrate cu piele și cu metal.

Dimensiuni: 14,5×6,5 cm

Muzeul de Artă aplicată din Belgrad.

Bibliografie: D. Stoianovici, Broderie cu caracteristicile Biedermayerului și Rococoului, Analele Muzeului de Artă aplicată din Belgrad, 1969.

REPRODUCERI

11 11 11
11 11 11
11 11 11
11 11 11

LISTA REPRODUCERILOR

1. EPITAF, DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIV-lea
3. MAICA DOMNULUI CU PRUNCUL, SEC. XIV
4. PROCOV PENTRU MOAȘTELE CNEAZULUI LAZAR, 1402
8. MÎNECUȚE, DE LA ÎNCEPUTUL CELUI DE AL XV-lea SEC.
6. EPITRAHIL (FRAGMENT), MIJLOCUL SECOLULUI XV
53. MITRĂ, DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XV
41. GULER DE FELON, 1519
27. EPITRAHIL (FRAGMENT), 1553
29. VĂL DE TÎMPLĂ (FRAGMENT), SEC. XVI
47. OMOFOR, SEC. XVI
46. NABEDERNIȚĂ, ÎNCEPUTUL SEC. XVII
42. PARTEA DIN SPATE A FELONULUI, ÎNCEPUTUL SEC. XVII
39. STIHAR, SFÎRȘITUL SEC. XVII
13. AER, SEC. XVII
17. INDITIA (FRAGMENT), SFÎRȘITUL SEC. XVII
21. ȘERVET, SFÎRȘITUL SEC. XVII – ÎNCEPUTUL SEC. XVIII
43. SAKOS, SFÎRȘITUL SEC. XVII – ÎNCEPUTUL SEC. XVIII
37. MÎNECUȚE, SFÎRȘITUL SEC. XVII
19. PROCOVĂȚ, SFÎRȘITUL SEC. XVII – ÎNCEPUTUL SEC. XVIII
147. MANTIE (FRAGMENT), 1744
152. PUNGĂ PENTRU BANII, SEC. XVIII
122. NABEDERNIȚĂ, MIJLOCUL SEC. XVIII
101. EPITRAHIL (FRAGMENT), 1752
108. MÎNECUȚE, SEC. XVIII
59. AER, SEC. XVIII
56. EPITAF, ANUL 1769
82. INDITIA (FRAGMENT), A 2-a JUMĂTATE A SEC. XVIII
91. ȘTERGAR (FRAGMENT), A 2-a JUMĂTATE A SEC. XVIII
154. BRODERIE, 1809
144. CENTURĂ, SEC. XIX
176. ILIC, PRIMA JUMĂTATE A SEC. XIX
157. BRODERIE, MIJLOCUL SEC. XIX
172. BRODERIE (FRAGMENT), SEC. XIX
66. AER, A 2-a JUMĂTATE A SEC. XIX
94. PRAPUR (STEAG BISERICESC), 1894

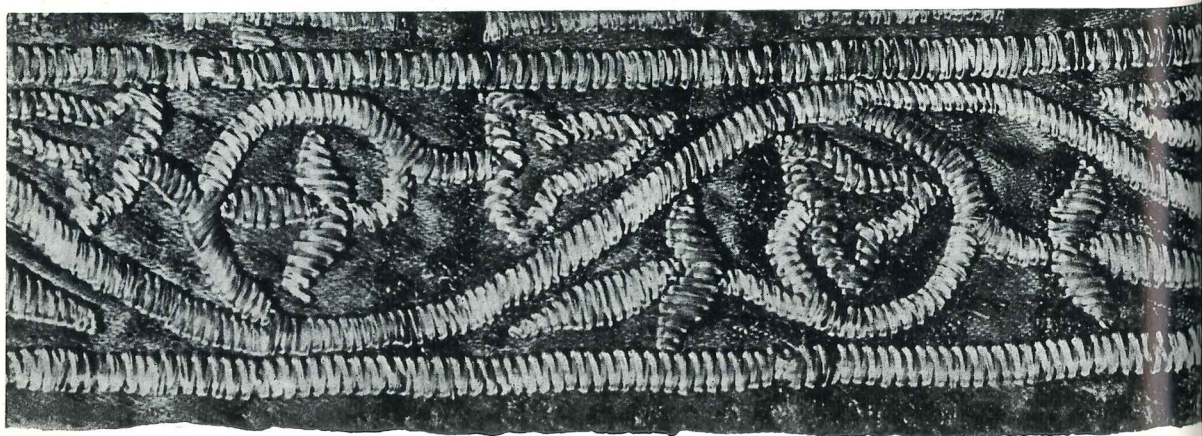

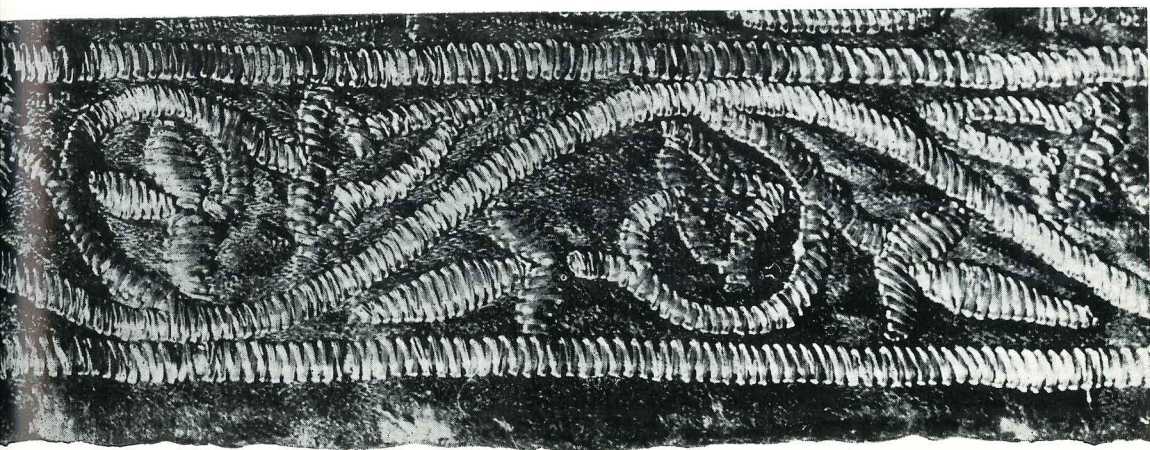

8

4 (detaliu)

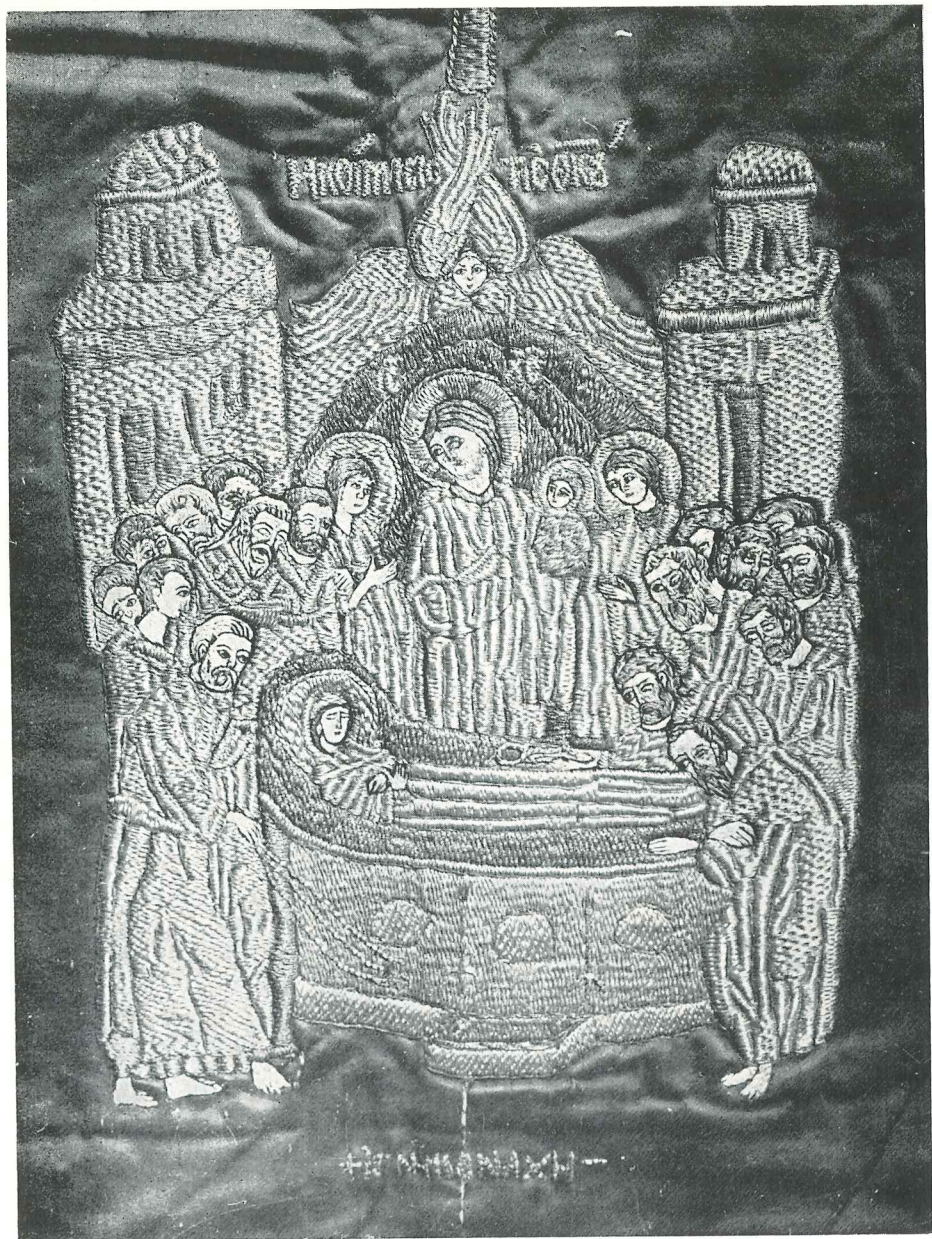

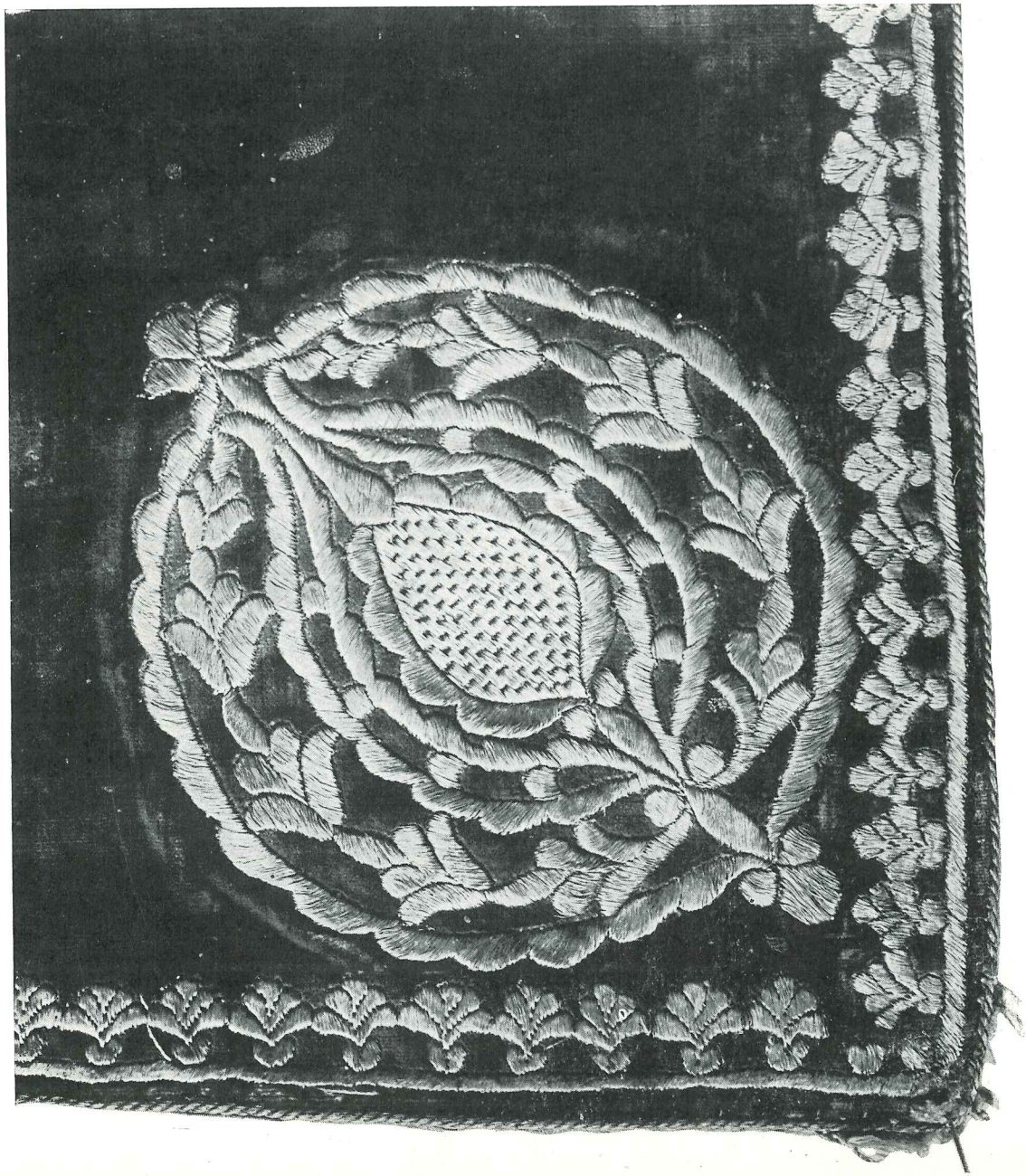

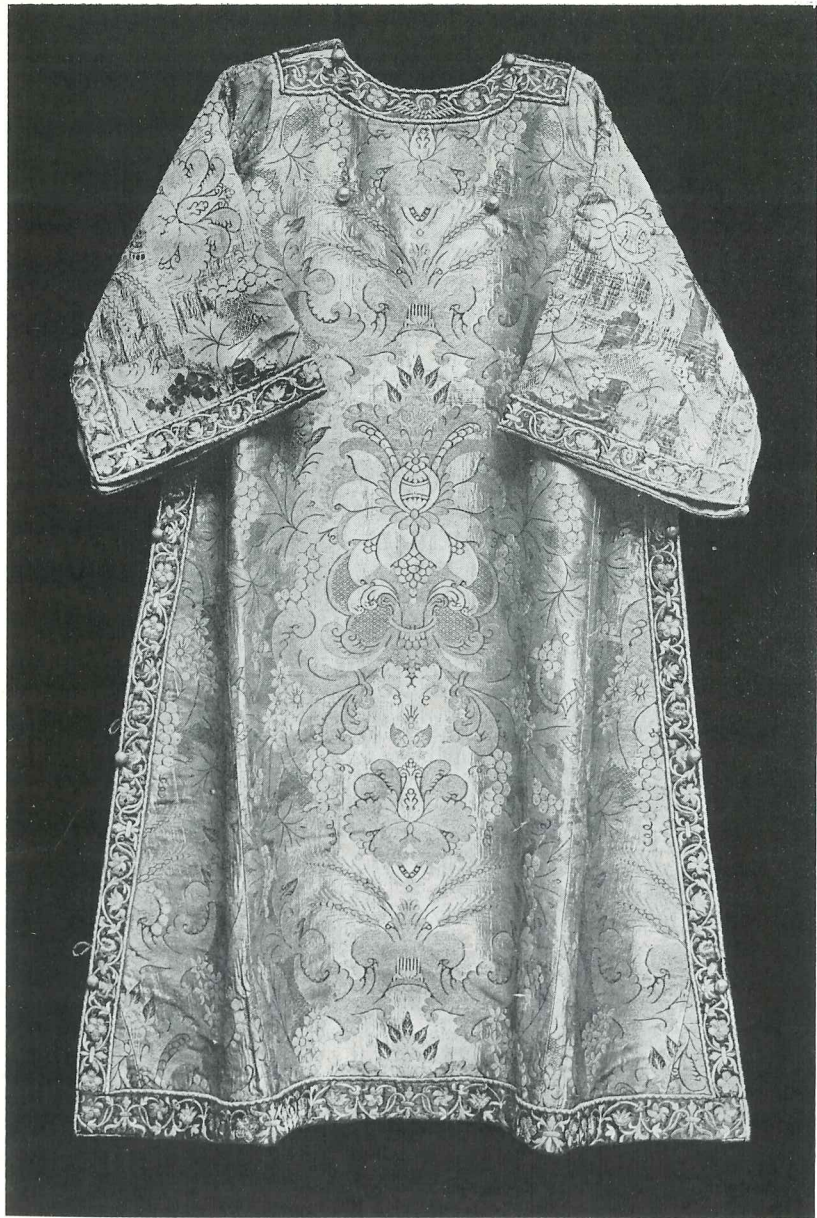

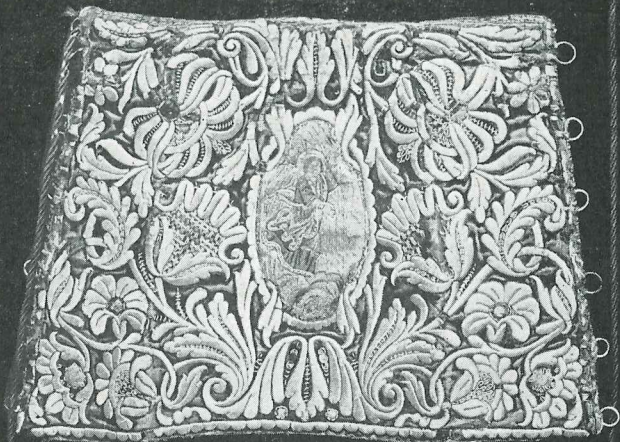
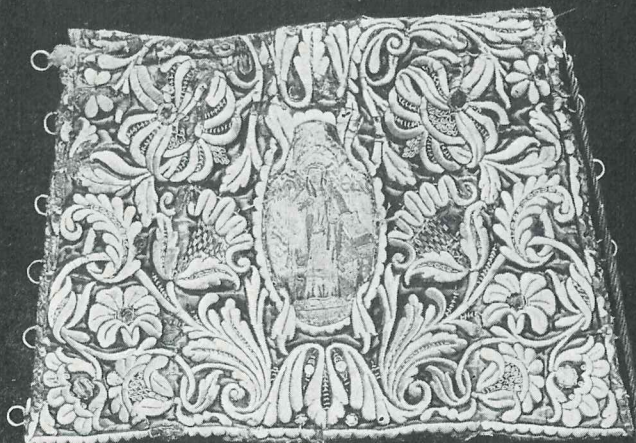

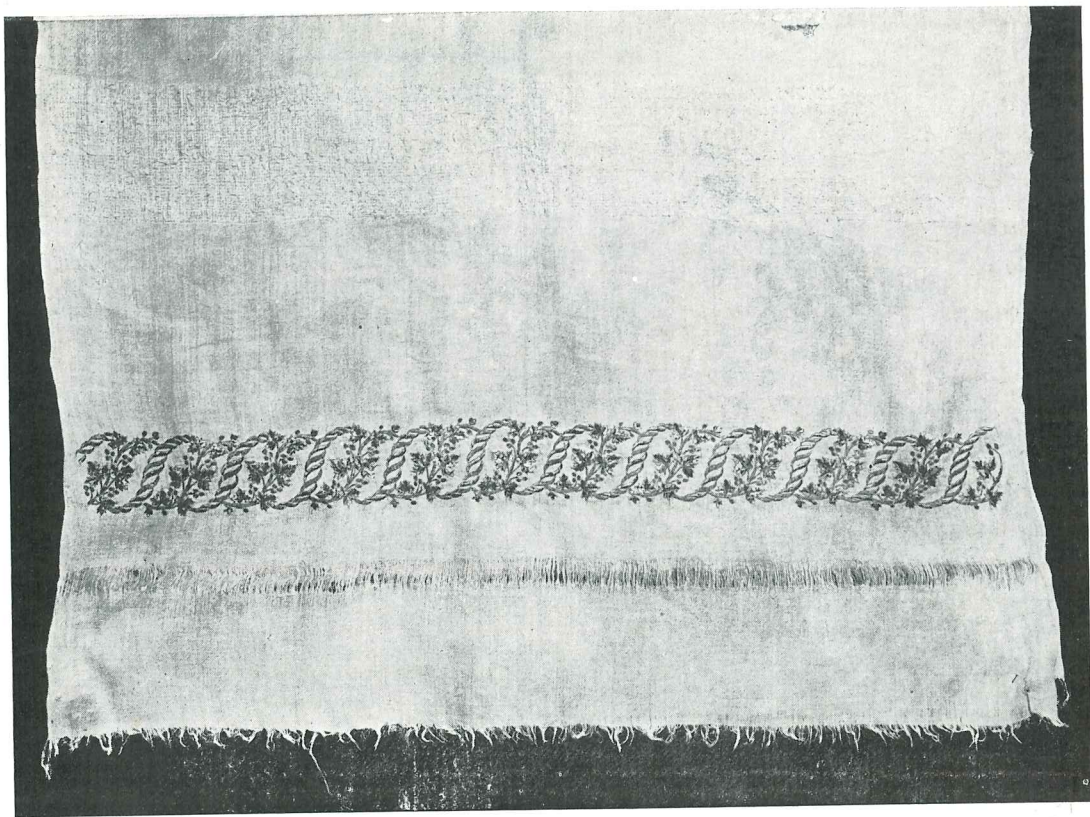

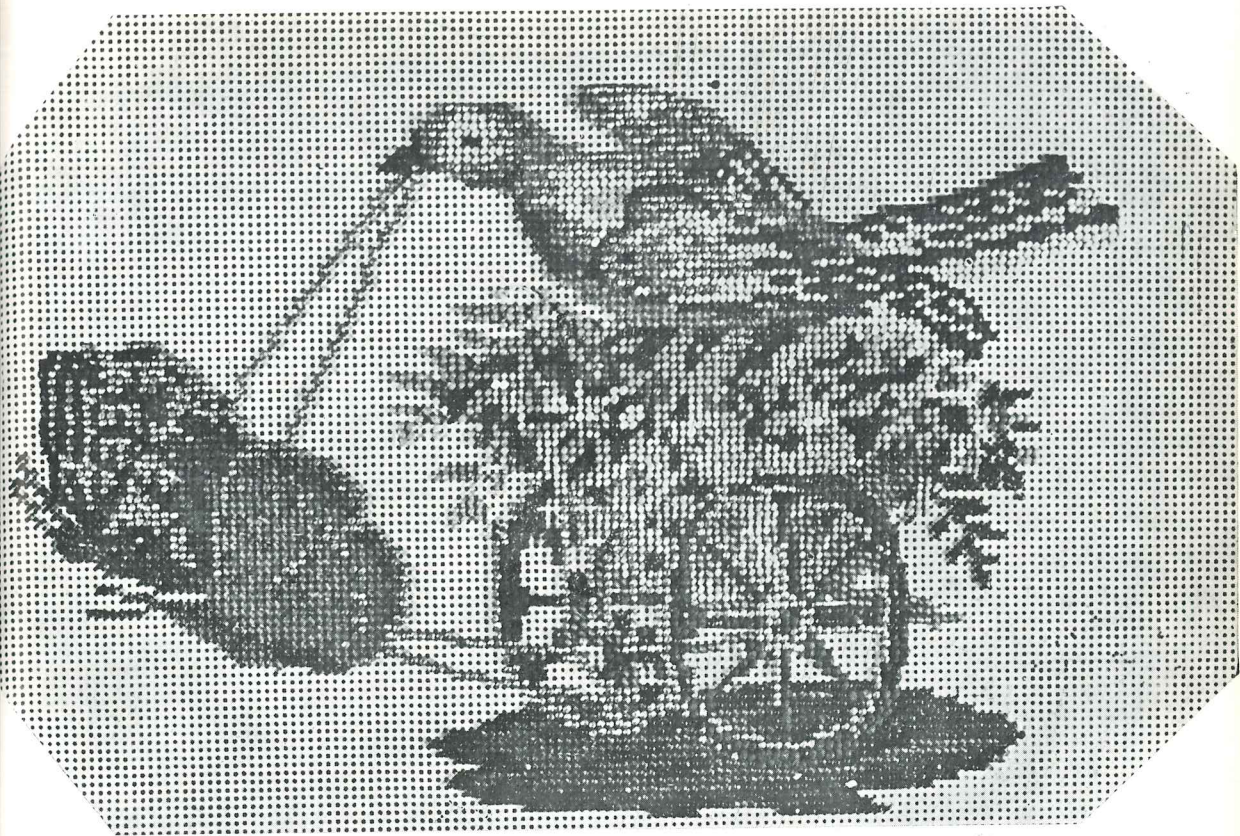

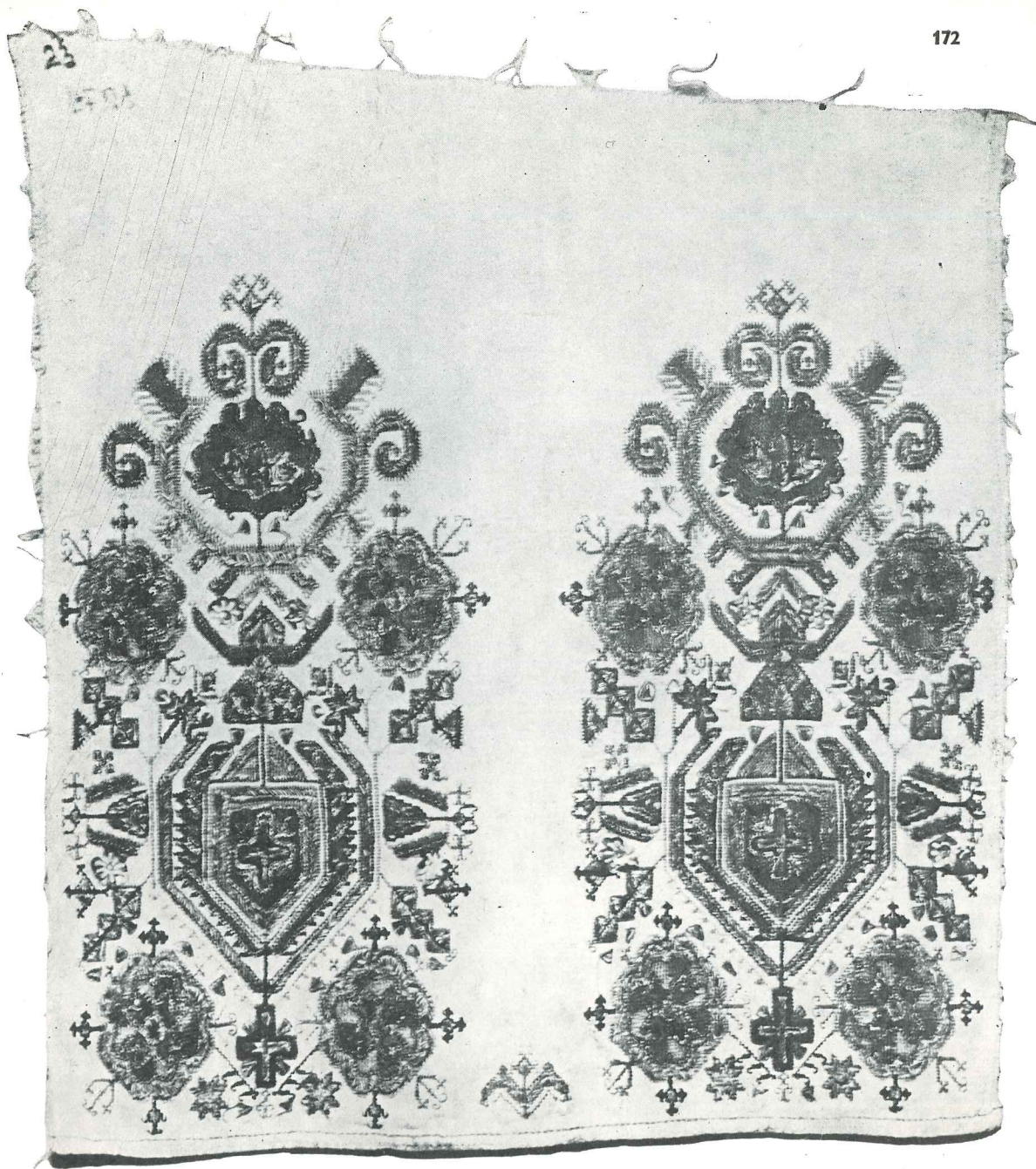

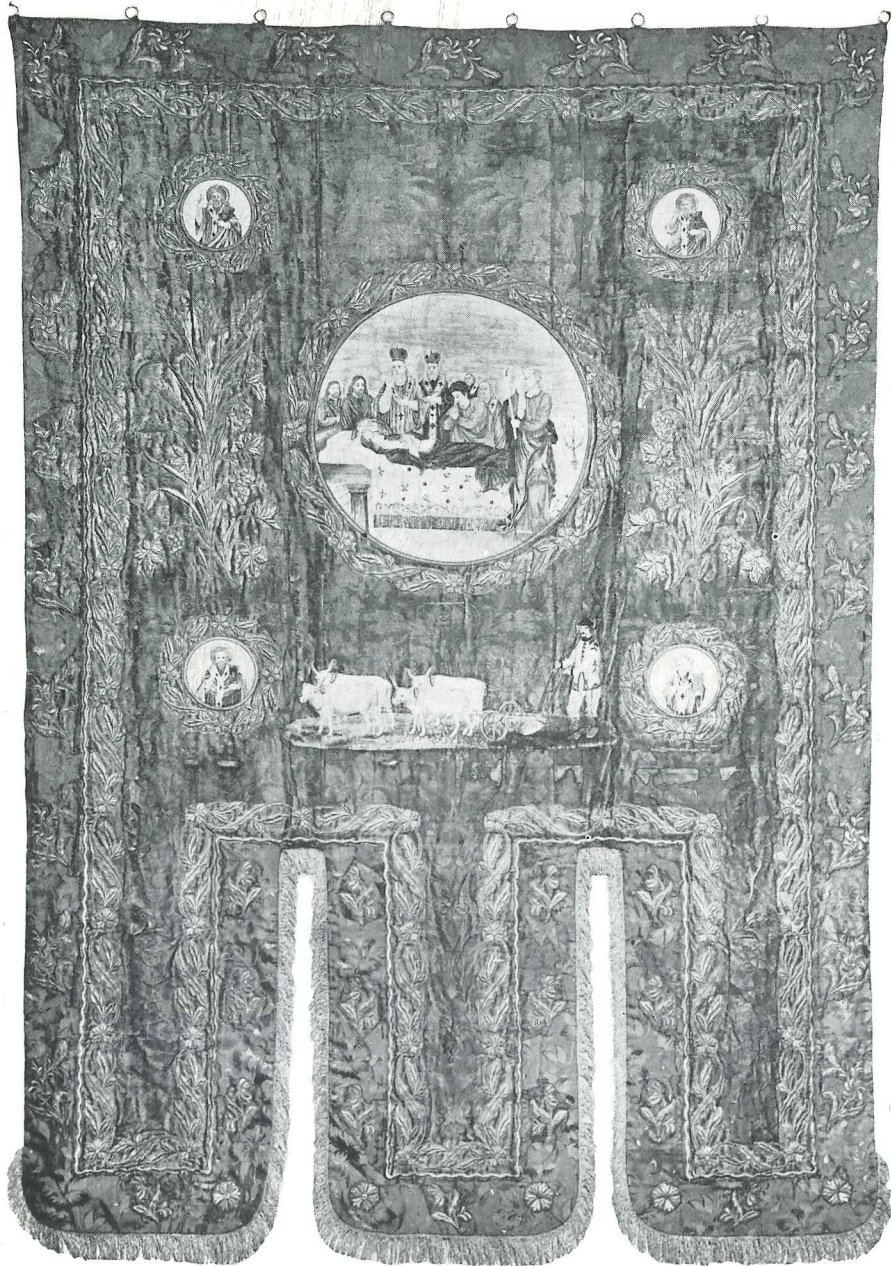

· INTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ «ARTA GRAFICĂ»
BUCUREȘTI—1973

